

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.   Andra Kammaren.   N:o 38.

Lördagen den 8 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning särskilda utskottets n:o 1 utlåtande, n:o 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 21, med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.*

7, 8, 12—18, 22, 33, 35, 41—46 §§ i utskottets lagförslag godkändes.

Efter föredragning häruppå af 47 § yttrade:

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Meningen med denna paragraf är väl, att den här ifrågavarande nämnden för uppskattning af kostnaden för vägunderhållet skulle blifva så sammansatt, att de olika intressena blifva representerade, såväl jordbrukarnes, hvilka äro naturaunderhållare, som öfriga skattebetalares, som endast erlägga penningbidrag till vägkassan. Emellertid kunna härvidlag förekomma förskjutningar, för hvilka man på andra områden varit rädd. Man har påvisat, att det kunnat förekomma, att de personer, som blifvit valda, båda hufvudsakligen varit inkomsttagare från annat än jordbruk, ehuru den ene af dem kunnat väljas såsom jordbrukarnes representant på den grund, att han haft en liten jordbruksfastighet, som emellertid varit ganska obetydlig i förhållande till hans inkomst från andra beskattningsföremål.

Vid tredje punkten af förevarande paragraf förekommer en reservation af herr Cederberg, som afser att förebygga en sådan oegentlighet. Det heter i punkten, att en ledamot och dennes suppleant utses

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

bland innehafvare af jordbruksfastighet samt en ledamot och dennes suppleant bland väghållningsskyldige, som äro pliktige att deltaga i väghållet för annat beskattningsföremål än jordbruksfastighet. Herr Cederberg vill i stället för »bland» sätta »af». Då skulle jordbrukarnes representant blifva en naturaunderhållare. Men den af herr Cederberg föreslagna apparaten torde nog blifva tämligen konstig och tung. Ett bifall till hans reservation skulle medföra, att de väljande vid stämmorna måste uppdelas i sådana, som hade underhåll in natura, och sådana, som icke hade dylikt underhåll.

Jag har däremot tänkt mig, att man genom en annan formulering skulle kunna få någon garanti i angifven riktning. Man skulle ju nämligen kunna insätta — jag vill icke säga att jag funnit den bästa formuleringen — att af dessa ledamöter och suppleanter ene ledamoten och dennes suppleant böra utses bland innehafvarne af hufvudsakligen jordbruksfastighet, så att det blefve betonadt, att de skulle vara personer, som hade att i detta fall särskildt företräda jordbruksintresset. Vi veta ju ännu icke huru utgången kan blifva af kamrarnes olika beslut i fråga om huru mycket allmänningsskogar och annan fastighet t. ex. skola bidra, och huru många fyrkar de skola åsättas i förhållande till jordbruksfastighets fyrktal. Men i hvilket fall som helst blifva de fyrkar, som icke komma att deltaga i naturaunderhåll, flera än hittills. Det kan således möjligen blifva förskjutning åt ena eller andra hållet i vissa distrikt, där stor industri finnes. Man borde därför också formulera paragrafen för sådana fall, äfvensom där det finnes distrikt, hvori hufvudsakligen jordbruk finnes, så att där nästan enbart komme att inväljas jordbrukare, låt vara äfven sådana som hade någon annan liten inkomst, men hvilket också vore oegentligt.

Den formulering jag vill föreslå skulle icke heller föranleda till den oegentligheten, att, om t. ex. en jordbrukare, som tillika skattar för en liten inkomst, vore mycket lämplig till detta uppdrag, han, såsom enligt herr Cederbergs formulering skulle blifva fallet, då icke blefve valbar. Jag anser mig dock icke kunna framställa något direkt yrkande, men jag har velat påpeka, att jag tror att det hade varit lyckligt, om man formulerat paragrafen såsom jag angifvit för att förekomma missförhållanden i förevarande fall, som möjligen nu skulle kunna i en del distrikt yppas.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

49—51 §§.

Utskottets förslag godkändes.

Härefter föredrogs 52 §; och begärdes därvid ordet at

Herr Eriksson i Elgered: Redan genom det beslut, som kammaren fattade vid 4 §, har kammaren godkänt Konungens befallningshafvandes inflytande och makt öfver de väghållningsskyldige, och

det i en så viktig fråga, att man måste säga, att af alla de frågor, som vägstämmorna skola hafva att afgöra, finnes det ingen fråga af sådan vikt som angående rätten att besluta om nya väg-anläggningar och dylikt.

Oaktadt hvad som framkommit från vissa håll gentemot denna utsträckning af Konungens befallningshafvandes makt, har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet likväl icke funnit skäl att ägna något som helst erkännande däråt, liksom ej heller åt Konungens befallningshafvandes i Jämtland utlåtande härom. Jag anser emellertid icke, att denna fråga bör få passera i denna kammare utan någon egentlig gensaga. Och jag är öfvertygad om att äfven den dag skall komma, då lagstiftarne i Andra Kammaren skola få ångra, att de varit med om att åt länsstyrelserna öfverlåta en sådan makt för framtiden; ty i samma mån som själfstyrelsen genom vägstämmorna allt mer och mer kommer till utveckling, i samma mån skola de väghållningsskyldige känna behof af att själfva besluta om nya vägars anläggning och dylikt utan något som helst förmynderskap. Men tro herrarne, att, om Andra Kammaren i framtiden i detta afseende vill åstadkomma någon ändring, detta äfven är möjligt? Nej, nog sörjer Första Kammaren för att ingen sådan ändring sker.

Jag har blott velat uttala detta och för min del inlägga en protest häremot. För öfrigt vill jag säga, att hvad lagens form och affattning angår, finner jag mig mycket tilltalad af densamma i alla afseenden. Jag har intet yrkande att göra.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Eftersom herr Eriksson nu på eftermiddagen förnyar sitt på förmiddagen uttalade klander mot chefen för jordbruksdepartementet, därför att han icke föreslagit att utsträcka själfstyrelseprincipen längre än som skett, ber jag att få säga några ord.

Jag vill då vädja till honom, huruvida Konungens befallningshafvande blifvit tillagd större makt och myndighet i vägfrågor än som enligt nu gällande väglag är nämnda myndighet tillerkänd. Nej, det är precis samma makt, som denna myndighet får som den redan har. Men jag vill fråga: huru skulle det gå, om icke Konungens befallningshafvande skulle slita tvisterna mellan de många kommuner, af hvilka ett väghållningsdistrikt vanligen består, då den ena kommunen vill ha en väg, den andra en annan? Jag befarar, att de väganläggningar, om hvilka man skulle kunna enas, blefve få och att vägväsendet komme att lida betydligt.

Vidare ber jag att för den ärade talaren få påpeka, att det ej är väghållningsdistrikten, som ensamma bekosta nyanläggning af vägar, utan att vid de flesta väganläggningar staten bekostar ungefär två tredjedelar af anläggningskostnaden; och då är det tydligen ej för mycket, att en statens myndighet också har ett ord att säga.

Det är tydligen beroende på ett misstag af talaren, då han säger, att Konungens befallningshafvande blifvit tillagd mera makt och myndighet än förut. Det är väghållningsdistrikten tvärtom, hvilkas

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.*
(Forts.)

Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

makt blifvit betydligt utvidgad genom det af Kungl. Maj:t framlagda och af utskottet tillstyrkta förslaget.

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman! Med hänsyn till herr jordbruksministerns påstående, att icke Konungens befallningshafvandes makt skulle i minsta mån blifvit i detta lagförslag utvidgad, ber jag att för min del få inlägga en gensaga, ty dylika frågor ha förut varit hänvisade till häradsrätten för öfverläggning. Men det är en sak, att dessa frågor varit förelagda häradsrätten, och det är en annan sak, att öfverläggning sker inför kronofogden, hvarefter Konungens befallningshafvande utan vidare besluter däröfver.

Hvad sedan angår, att staten bidrager med två tredjedelar af kostnaderna för nya vägar och att därför länsstyrelsen skulle ha rätt att fatta beslut i saken, ber jag att få repetera hvad jag sade på förmiddagen. Det är ju i alla fall så att, vare sig det gäller direkt bevillning eller i fråga om konsumtionsskatter och tullar, det dock är svenska folket, som beviljar dessa pengar; och jag kan därför ej heller finna annat än att äfven folket själf skulle kunna ha rätt att besluta äfven i sådana fall, där det gäller anläggning af nya vägar med statsanslag.

Hvad slutligen angår hvad herr jordbruksministern sade därom — och detta medgifver jag är en svag punkt — huru det skulle gå med en del nya vägförslag, om ej Konungens befallningshafvande ägde att afgöra vid tvistigheter, så måste jag medgifva, att däri har jordbruksministern till hufvudsaklig del rätt. Jag måste nämligen medgifva att fall kunna förekomma, då mycket behjärtansvärda vägförslag skulle hafva strandat, därest Konungens befallningshafvande icke begagnat sin beslutande rätt. Men jag är äfven viss om, att därest vägstämman skulle tillerkännas beslutande rätt, så skulle snart nog de väghållningsskyldige komma till insikt om nödvändigheten af att genom kombination och kompromiss lösa de olika ortintressena beträffande vägförslag.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes med den af utskottet föreslagna lydelsen.

53—55 §§.

Utskottets förslag godkändes.

Sedan härefter 57 § föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Lundell, som yttrade: Det är två oegentligheter i den nuvarande lagen angående vägunderhållet, som jag velat i mina motioner påpeka. Det är här icke såsom vid andra korporationer, landsting, kommuner och dylikt, ordnad så, att de väghållningsskyldige kunna bestämma den vägs katt, som skall utgå, utan det är vissa tvångsbestämmelser införda därom, att man icke kan uttaxera mindre än så och så mycket, d. v. s. det belopp som mot-

svarar det naturaunderhåll, som belöper sig på hvarje jordbruks vägfyrk. Detta har icke sin motsvarighet hvarken i landstingen eller i öfriga kommunala institutioner. Där är ju det vanliga förhållandet — något som väl för öfrigt är det enda riktiga — att man först gör upp ett utgifts- och inkomstförslag och där upptager alla utgifter, som äro behöfliga för det ändamål, som afses. Därefter tager man upp inkomsterna på samma sätt, och så gör man en debitering, som motsvarar hvad som behöfves för att täcka bristen. Så sker emellertid icke här, utan först gör man upp en uträkning på hvad som kommer på hvarje fyrk i naturaunderhållskostnad och sedan skola alla andra vägfyrkar beskattas på samma sätt, antingen så stor vägskatt är behöflig eller icke. Detta var icke ursprungligen meningen, då det var fråga om att åstadkomma en ny väglag. Kungl. Maj:ts förslag, som öfverlämnades till särskilda utskottet år 1889, innehöll, enligt hvad Forsell säger i sin kommentar till den nuvarande väglagen, »att all vägunderhållskostnad skulle såsom *vägskatt* uttaxeras på samtliga vägfyrkar, hvarvid borde för väghållarne afräknas beloppet af den å deras fyrkar belöpande vägunderhållskostnad». Det är hvad äfven jag i mina motioner velat återkomma till, så att det skulle göras upp ordentliga inkomst- och utgiftsförslag: hvad som då behöfdes skulle på samtliga vägfyrkar uttaxeras. Hvad som naturavägunderhållarne hade utfört i naturaunderhåll, skulle naturligen räknas af vid deras uppbörd. Genom en sådan anordning behöfde man icke såsom nu göra upp en utdebitering, som inbringar ofta nog i en del distrikt mycket mer, än som egentligen behöfves. Där bildas då en vägkassa, och de väghållningsskyldige söka då finna på de bästa sätten, hvarigenom de skola kunna göra af med öfverskotten. Det är klart, att man då ej iakttagit samma sparsamhet och ordning vid dessa medels användning, som ifall de väghållningsskyldige fått i hvarje särskildt fall besluta öfver utdebiteringen. Därtill kommer, att man af beskattningsföremålen tager upp en afgift, åsätter den skatt, som alldeles icke behöfves och som kunde vara mycket mindre; och man befriar ej därigenom de naturaunderhållsskyldige från någon utgift, utan man ökar skatten på de icke-naturaunderhållsskyldige, men lindrar icke på samma gång skatten för dem, som utgöra underhållet in natura. Och när man nu beslutar öka de öfriga beskattningsföremålens skyldigheter i högre grad än hvad hittills varit fallet, är det af ännu större vikt att se till, att de ej bli öfver höfvan betungade med skatt.

Jag har låtit göra en uppställning — en sådan finnes äfven i herr Cederbergs m. fl. reservation — och däri har jag sökt visa, huru det kommer att förhålla sig i ena och andra fallet för väghållningsdistrikten. I ett väghållningsdistrikt finnas t. ex. 160,000 fyrk för jordbruksfastighet och 100,000 fyrk för annan fastighet och för inkomst. För väghållningen t. ex. år 1906 erfordras 28,444 kronor 44 öre, hvarifrån afgår statsanslaget eller 2,844 kronor 44 öre, så att det återstår 25,600 kronor i nettokostnad för naturaunderhållet. Såsom det nu är, skola dessa 25,600 kronor fördelas

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

på 160,000 underhållsfyrk, och det gör för hvarje fyrk 16 öre eller för alla fyrken sammanlagdt 25,600 kronor. Då skola dock äfven å de 100,000 andra vägfyrken utdebiteras 16 öre per fyrk, hvilket gör 16,000 kronor, så att hela inkomsten för väggkassan det året uppgår till 41,600 kronor.

Väggkassans utgiftsstat i angifna fallet är följande:

för sommarvägunderhålningen	25,600 kronor
för ploglagsersättning eller snöskottning	6,000 „
för broars underhåll	500 „
för vägstyrelse och diverse	500 „
	<hr/>
	32,600 kronor

det är de poster, som erfordras för att väghållningsdistriktet skall bestrida sina omkostnader. Det vore således behöfligt att endast debitera 32,600 kronor. Enligt utskottets förslag måste man dock debitera 41,600 kronor och får sålunda ett öfverskott på 9,000 kronor. Debiteringen efter utskottets förslag blir sålunda i detta distrikt för en inkomsttagare med 5,000 kronors inkomst 166 vägfyrk å 16 öre = 26 kronor 56 öre. För en ägare till en annan fastighet å 50,000 kronor blir debiteringen för vägskatt 250 vägfyrk å 16 öre = 40 kronor. Jordbruksfyrken eller naturaunderhållaren får ingen lindring.

Nu skola vi se, hur det skulle ställa sig enligt mitt förslag i samma distrikt. Enligt detta blir debiteringen för distriktets utgifter för samma år, 1906, 32,600 kronor. Af detta belopp debiteras på distriktets 260,000 vägfyrk 11,4 öre per fyrk 29,705 kronor och 56 öre. I statsanslag erhålles en tiondel af sommarvägunderhållets kostnader eller kronor 2,844 och 44 öre, d:o å brunderhållet kronor 50, summa kronor 32,600. Nu skola vi se, hur det ställer sig för de skattskyldige. Då tänker jag mig, som förut, en inkomsttagare med 5,000 kronors inkomst. Han får efter 11,4 öre per fyrk för 166 fyrk betala 18 kronor 93 öre enligt det förslag jag framställt i mina motioner. Efter det gamla debiteringssättet, d. v. s. efter utskottets förslag, skulle han få betala 26 kronor 56 öre. Således skulle han få betala 7 kronor 63 öre mer efter det gamla debiteringssättet. Ägare till annan fastighet å 50,000 kronor skulle enligt mitt förslag för 250 vägfyrk på 11,4 öre få betala 28 kronor 50 öre, men efter utskottets förslag skulle han betala 40 kronor för 250 vägfyrk å 16 öre. Efter mitt förslag skulle han således betala 11 kronor 50 öre mindre. En jordbruksfastighetsinnehafvare med en fastighet taxerad till säg 25,000 kronor debiteras, för 250 fyrk å 11,4 öre, 28 kronor 50 öre. Men samme jordbrukares natura-
väghållning å 250 vägfyrk är taxerad till 40 kronor = 250 × 16. Enligt mitt förslag får således jordbruksfastighetsägaren, naturaväghållaren, tillbaka från ägarne af öfriga beskattningsföremål 11 kronor 50 öre af hvad han lagt ut, hvilket han aldrig kan få nu. Visserligen kan det hända, att, sedan beloppen under många år lagts på hög, de delas ut till naturaunderhållarne, men det är först sedan Konungens befallningshafvande lämnat sin tillåtelse därtill.

Hvarför skall man betala detta vägunderhåll bara för att lägga i hög! Man bör väl endast debitera ut så mycket som verkligen behöfs. Det är mycket naturligare att gå till väga på detta sätt att debitera ut endast hvad som behöfves och ingenting mer. Det blir billigare för alla öfriga beskattningsföremål och äfven för dem som utgöra besväret in natura. Den saken tror jag är tämligen enkelt utredd.

Så komma vi till en annan utredning. Efter den nuvarande bestämmelsen för beskattning följer icke vägunderhållningsbesväret efter den senaste taxeringen, utan efter den taxering som gällde vid vägdelningen. Denna debitering gäller allt fortfarande, tills det blir ny vägdelning. I fråga om kommunens och landstingets skatter och dylika ärenden vill man ha senaste taxeringen att gå efter; det är väl rättvist, att det blir så äfven vid det besvär som det här gäller. Om nu en fastighetsägare har en fastighet till 20,000 kronors värde, så får han vid vägdelningen 200 vägfyrk. Han tilldelas då det vägunderhåll som belöper sig på dessa fyrk. Men så kan det inträffa, att hans fastighet till följd af sjötappning eller nyodling eller andra omständigheter om några år får ett värde af 40,000 kronor. Då taxeras han naturligtvis till det beloppet, men hans naturavägunderhåll står kvar likasom det var vid vägdelningen. Han får icke ökad skatt i det afseendet, fastän hans egendom fördubblats i värde. Han får på detta sätt blott hälften att skatta för i fråga om vägunderhåll mot hvad han borde göra. Lika oegentligt i motsatt riktning blir det om fastighetsvärdet faller; en väghållare in natura kan då efter utskottets förslag få under långa tider underhålla dubbelt mera väg än han rätteligen borde efter hans taxeringsvärde beräknadt. Antar man däremot mitt förslag, så att vägunderhållaren får ersättning precis efter hvad vägunderhållet skattas till och om han uppskattas efter sista taxeringen, så får han i förra fallet dubbelt, i senare fallet hälften så stor vägskatt, men samma ersättning för vägunderhållet som förut. På det sättet har man följt med tidens gång. Jag kan icke finna, att någon genom de af mig föreslagna anordningarna skulle blifva lidande, utan det skulle bli vinst för alla parter; och denna högläggning af pengar skulle man därigenom undgå, på samma gång man gjorde rättvisa mot alla.

Annu större skada kan blifva följderna enligt utskottets förslag för dem, som skatta för vägunderhållet i penningar och icke utgöra det in natura. I en paragraf står nämligen, att man kan utdela af öfverskottet för underlättandet af naturaunderhållet; men de, som icke utgöra underhåll in natura, kunna icke få någonting tillbaka, fastän de betalat lika efter vägfyrk.

Hur jag än ser saken kan jag ej finna annat, än att det af mig föreslagna sättet är bättre än den nuvarande anordningen.

I Första Kammaren, hvarest detta förslag förut i dag blifvit behandladt, har ärendet med en mycket stor majoritet återremitterats till utskottet, jag tror 80 röster emot 30. Jag skulle nu vilja be, att äfven Andra Kammaren ville göra på samma sätt, så att utskottet ännu en gång finge taga ärendet i öfvervägande, hvilket jag tror skulle vara synnerligen lämpligt. Jag kan icke finna annat än

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

att det skulle erbjuda en hel del fördelar att gå till väga såsom jag föreslagit i mina motioner och som finnes återgifvet i den af herrar Cederberg m. fl. afgifna, vid utskottets betänkande fogade reservation.

Herr talman, jag yrkar, på de skäl jag nu anført, att kammaren måtte återremittera ärendet till särskilda utskottet n:o 1.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Herr talman, mina herrar! När Riksdagen skref till Kungl. Maj:t med begäran om revision af väglagen, förklarade Riksdagen, att den icke ville att hufvudgrunderna för väglagen skulle vidröras. Kungl. Maj:t har också försökt att så vidt möjligt följa Riksdagens anvisning. Det förslag åter, som framlagts af herr Lundell, berör en af hufvudgrunderna för väglagen. Jag må dock erkänna, att det kan vara åtskilligt i herr Lundells motion som är tilltalande, men jag tror att det skulle vara ganska vågadt af Riksdagen att utan grundligare utredning, än som föreligger, antaga densamma.

Det förefaller mig också betecknande, att af samtliga jordbrukare ifrån denna kammare i utskottet ingen mer än herr Lundell, som är suppleant i utskottet, vågat sig på att yrka bifall till motionen.

Såvida icke väguppskattningen, beräkningen af kostnaderna för vägunderhållet, är riktigt och noggrant gjord, blir vägunderhållet in natura på intet vis rättvisare fördeladt än som nu är förhållandet. Men för öfriga beskattningsföremål torde nog lättnader vara att emotse. Bland reservanterna äro ock tre icke jordbrukare. Vi få äfven vara beredda på att, om herr Lundells förslag antages, behållningar i vägkassorna hädanefter blifva så godt som en omöjlighet och till följd däraf alla grundförbättringar af vägar genom vägstyrelsens försorg då upphöra. Jag tror att jordbrukarne skulle blifva lidande på att antaga herr Lundells förslag. I alla händelser — jag upprepar det — tror jag att det vore oförsiktigt, att denna kammare utan fullständigare utredning än den som nu föreligger fattar beslut i öfverensstämmelse med hans förslag.

Herr Widén: Till hvad herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nu har sagt har jag för min del högst litet att tillägga. Att utskottet, oaktadt det försvar, som motionen inom utskottet fått, särskildt af en ledamot från Första Kammaren, ändock stannade för ett beslut att afstyrka herr Lundells motion, berodde nog på farhågan, att man genom ett bifall till densamma skulle kasta sig in i vidlyftigheter, som man icke kunde öferskåda. Särskildt fann man, att för att motionen skulle leda till rättvisa, måste man — såsom herr statsrådet för öfrigt också antydde — vara alldeles bestämdt öfvertygad om att väguppskattningarna af de särskilda nämnderna äro fullt rättvisa, men vi veta — det visar granneligen den tabell, som är bifogad den kungl. propositionen — att dessa väguppskattningar äro mycket växlande och ojämma.

Hvad beträffar det missförhållande, som herr Lundell här bland annat velat afhjälpa, nämligen att det kan uppstå öferskott i vägkassorna, vill jag säga, att i de väghållningsdistrikt, där vägkassorna

hafva dylika öfverskott — det är icke mer än 54 vägdistrikt där något sådant existerar — önskar man i allmänhet ingalunda att komma ifrån öfverskotten; man skulle utan dessa icke hafva någon möjlighet att reda sig med vägunderhållet in natura. Dessa distrikt äro i allmänhet industridistrikt, och vägarna blifva där mycket sönderkörda och svårunderhållna. Man har där funnit det synnerligen förmånligt att få en hög uttaxering på industrifyrkarna, men den skulle nog icke förekomma, om det stode i dessas fria skön att bestämma uttaxeringen.

Jag skall bedja att på dessa skäl och på de skäl, som herr statsrådet anförde, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lundell: Jag skall bedja att med några ord få bemöta hvad som här yttrades af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet.

Han talade om att hufvudgrunden för det nu föreliggande förslaget skulle komma att förändras, därest min motion blefve bifallen. Jag kan emellertid alls icke förstå, att så skulle blifva fallet. Hufvudgrunden är ju, att vägskatteerna skola utgå efter bevillingens storlek, och det göra de efter mitt förslag lika väl och vida bättre än efter det nu föreliggande utskottets förslag.

Hvad vidare det beträffar, att förhållandena äro så vidt olika på olika ställen i vårt vidsträckta land, så är det ju helt naturligt, men olikheten i detta afseende är ingen annan än den, att det i somliga väghållningsdistrikt är litet industri och få andra beskattningsföremål än jordbruk, medan det i andra distrikt åter är godt om sådana beskattningsföremål. Sådana där olikheter förekomma från Ystad ända upp till Haparanda omväxlande.

Det har talats om att jag skulle varit ensam reservant inom utskottet bland jordbrukarne från denna kammare. Det var dock flere, äfven ifrån Andra Kammaren, än jag, som inom utskottet uttryckte sina sympatier för de idéer, jag här uttalat, och jag vill fästa uppmärksamheten på, att det är flere jordbrukare ifrån Första Kammaren, som varit med om mitt förslag och skrifvit under reservationen. För öfrigt var det inom utskottet flere än reservanterna, som voro med om mitt förslag.

Hvad vidare det angår, att jordbrukarne skulle förlora på att reservanternas förslag antages, ber jag att få säga, att så alls icke skulle blifva förhållandet, ty såvidt man icke anser, att denna fondbildning är någon fördel, så skulle den ena parten såväl som den andra komma att vinna på en sådan anordning, som jag föreslagit. Ifall vägunderhållet är synnerligen svårt, skulle man på det sättet låta naturväghållarne få något tillbaka. Således förefinnes icke, såvidt jag kan förstå, några sådana svårigheter därvidlag, som man velat göra gällande.

Det har här också sagts, att man skulle inleda lagförslaget i åtskilliga vidlyftigheter, om man nu antog mitt förslag. Jag vill emellertid påpeka, att detta förslag är precis samma förslag, som Kungl. Maj:t framlade år 1889, så att det är alls icke något nytt

Om ändringar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.
(Forts.)

Om ändringar
af lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

förslag. Frågan fick emellertid då en annan lösning, men jag tror icke att den metod, man då antog i detta fall, var lycklig. Det bästa vore nog, om vi nu beslutade oss för att antaga den af Kungl. Maj:t år 1889 föreslagna metoden. Hade vi redan då antagit den, hade vi kommit på rätta vägen med detsamma. Jag kan icke finna annat, än att det förslaget innebar fördelar i alla hänseenden utan att skada någon.

Jag tror emellertid lika som jag förut anfört, att det skulle vara mycket lämpligt, om utskottet finge underkasta detta ärende en ytterligare behandling, och därför yrkar jag fortfarande såsom förut, att ärendet måtte återremitteras till utskottet. På det sättet skulle bägge kamrarna blifva i tillfälle att fatta samstämmade beslut i denna fråga, och utskottet finge anledning att ånyo taga i öfvervägande, hvad här rätteligen borde göras.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner godkände kammaren utskottets förslag.

58 §.

Utskottets förslag godkändes.

För 60 § var af Kungl. Maj:t föreslagen följande lydelse:

Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas en tiondedel af statsmedel. Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.

Det statsbidrag, som belöper på underhållet af indelad väg, skall för dem, som sådant underhåll bestrida, utgå genom afräkning å deras allmänna utskylder; och gånge därmed som i 63 § sägs. Statsbidrag för det vägkassan åliggande vägunderhåll utbetalas till vägstyrelsen.

Den af särskilda nämnden uppskattade kostnad för underhåll af all indelad väg inom distriktet skall, efter afdrag för bidraget af statsmedel, fördelas på de enligt 7 § till vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, hvarefter det belopp, som enligt denna fördelning på hvarje sådan fyrk belöper, såsom vägskatt påföres hvarje annan vägfyrk. Hvad därutöfver erfordras för bestridande af vägkassans utgifter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga vägfyrkar till lika andel för enhvar af dem.

Tre motionärer, nämligen herr *Jonsson* i Hökhult, i motionen n:o 192, herr *Johansson* i Mellbyn, i motionen n:o 193, och herr *Ström* i Transtrand, i motionen n:o 195, hade föreslagit höjning af det ordinarie statsbidraget från en tiondedel till en femtedel af den utaf vederbörande särskilda nämnd uppskattade kostnaden för vägunderhållet.

Herrar *Lindblad* och *Åkerlund* hade i motionen n:o 200 föreslagit följande ändring i och tillägg till Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af paragrafen:

»Af uppskattade — — — — — fyrk belöper, jämnadt till närmaste hela öretal, såsom vägskatt — — lika andel för enhvar af dem.

Där statsbidraget utgår efter uppskattning på grund af vägdelening, som verkställt i enlighet med denna lag, vare de väghållnings-skyldiga obetaget att besluta, att bidraget skall ingå i vägkassan, hvarvid dock vägskatten för de vägfyrkar, som ej hafva vägunderhåll in natura, i motsvarande mån förhöjes. Den af särskilda nämnden uppskattade kostnaden fördelas därvid på de enligt 7 § till vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, hvarefter det belopp, som enligt denna fördelning på hvarje sådan fyrk belöper, jämnadt till närmaste hela öretal, såsom vägskatt påföres hvarje annan vägfyrk. Hvad därutöfver erfordras för bestridande af vägkassans utgifter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga vägfyrkar till lika andel för enhvar af dem.»

Vidare hade herr *Lundell* i motionen n:o 222 hemställt,

»att Riksdagen ville för sin del besluta sådan förändring i 60 m. fl. §§ i Kungl. Maj:ts förslag,

att hela den af särskilda nämnden uppskattade årliga väghållningskostnaden, jämte öfriga kostnader, som för kommande år beräknats behöfliga för väghållning och förvaltning, äfvensom utgifter för täckande af brist, räntor och inbetalningar å upptagna lån upptoges i utgiftsstaten,

att i inkomststaten upptoges jämte sådant redan befintligt öfverskott från föregående år, hvilket ej uppkommit därigenom, att den skatt, som påförts andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, inbringat mera än ur vägkassan skolat utgifvas, därjämte äfven statsbidrag, bidrag från landsting, kommuner eller andra, äfvensom öfriga inkomster af olika slag,

att skillnaden mellan utgifter och inkomster utdebiterades såsom vägskatt lika för all fyrk, vare sig den åsatts jordbruksfastighet eller annat beskattningsföremål,

att den som utgjorde väghållning in natura — jämte det han debiterades för vägskatt efter sitt fyrktal — äfven krediterades för värdet af den honom åliggande naturaprestationen, hvilket värde vid uppburden ansåges såsom inbetalning å såväl vägskatt som å öfriga honom i samma debetsedel påförda utskylder, samt

att till vägkassan levererades hvad som efter denna afräkning återstode såsom behållning af vägskatten, jämte statsbidrag och öfriga till äfventyrs utfästa bidrag.»

Utskottet hemställde, att paragrafen måtte lyda sålunda:

Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas en femtedel af statsmedel. Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungande,

Om ändringar af lagen angående väghållningsbesvärets utförande på landet.
(Forts.)

Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning af staten erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.

Det statsbidrag, som belöper på underhållet af indelad väg, tillkommer dem, som sådant underhåll bestrida, och utbetalas på sätt i 63 § sägs. Statsbidrag för det vägkassan åliggande vägunderhåll utbetalas till vägstyrelsen.

Den af särskilda nämnden uppskattade kostnad för underhåll af all indelad väg inom distriktet skall, efter afdrag för bidraget af statsmedel, fördelas på de enligt 7 § till vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, hvarefter det belopp, som enligt denna fördelning på hvarje sådan fyrk belöper, såsom vägskatt påföres hvarje annan vägfyrk. Hvad därutöfver erfordras för bestridande af vägkassans utgifter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga vägfyrkar till lika andel för enhvar af dem.

Med afseende å denna paragraf hade reservationer afgifvits:

af herrar *Sjöcrona, Sebastian Tham, von Stapelmohr* och *Widén*, hvilka ansett, att statsbidraget till väghållarne bort, enligt Kungl. Maj:ts förslag, bestämmas till en tiondedel af uppskattade kostnaden för vägunderhållet;

af herr *Cederberg*, som likaledes påyrkat det allmänna statsbidragets bibehållande vid en tiondedel af kostnaden för vägunderhållet; samt

af herrar *Cederberg, greve Hamilton, E. L. Petersson, Hägglund* och *Lundell*, hvilka med tillstyrkande af herr *Lundells* motion, n:o 222, ansett 60 § böra få följande lydelse:

Af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja lämnas en femtedel (resp. en tiondedel) af statsmedel. Därutöfver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts pröfning erhålla särskildt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.

Dessa statsbidrag ingå till vägkassan, dock att, där för det särskilda understödet annat kan varda i visst fall föreskrifvet, sådant må lända till efter rättelse.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr *Widén* yttrade: Herr talman, mina herrar! I den nu föreliggande paragrafen är jag reservant, och ehuru jag därutinnan är ensam från denna kammare och sålunda väl icke kan hafva så stor förhoppning om att min åsikt skall vinna gehör, har jag dock ansett det vara både min rättighet och min plikt att uppträda och utveckla min ståndpunkt.

Kungl. Maj:t har här föreslagit att, i öfverensstämmelse med hvad nu är gällande, en tiondedel af den uppskattade väghållningskostnaden skall utgå som statsbidrag till vägunderhållet. Utskottet har på grund af en del motioner, som blifvit väckta rörande

denna sak, ändrat detta till en femtedel. Jag har reserverat mig mot detta utskottets beslut och ansett, att man borde stanna vid en tiondedel, och jag ber att få framlägga mina skäl därför.

Den grundsatsen, att väghållarne in natura skulle få statsbidrag till lindrande af väghållningsbördan, infördes genom den nya väglagen. Som skäl därför framhölls bland annat af 1891 års lagutskott, som först föreslog ett dylikt statsbidrag, att underhållet af de allmänna vägarna i viss mån kunde betraktas som ett statsändamål, för hvars fyllande alla samhällsmedlemmar borde bidraga. Detta är fullkomligt riktigt. Ett sådant bidrag syntes därjämte, heter det vidare, vara den lämpligaste formen för deras deltagande i väghållningsbesväret, hvilka ansågos böra befrias från medverkan till vägkassornas bildande. Detta förslag om att en tiondedel af väghållningskostnaden skulle utgå i form af statsbidrag, bifölls af Riksdagen.

Sedermera har vid upprepade tillfällen motionerats om att detta statsbidrag skulle ökas till en femtedel, alltså fördubblas, men dessa förslag hafva icke vunnit gehör hos Riksdagen. Sista gången, då ett sådant förslag framställdes, var vid 1900 års riksdag, men det inföt icke i Riksdagens skrifvelse af den 14 maj 1900, som ligger till grund för det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget, och de skäl, som därför anföras, äro angifna af lagutskottet, som säger: »Att utan åtskillnad för hela vårt land höja det bidrag, som staten lämnar dem, hvilka fullgöra vägunderhållet in natura, kan utskottet icke tillstyrka, då många väghållningsdistrikt finnas, där vägunderhållet, delvis till följd af de rikliga bidragen till vägkassan från andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke är så betungande, att något ytterligare understöd från statens sida synes nödvändigt.» Önskan om höjning af statsbidraget inföt som sagdt icke heller i Riksdagens skrifvelse.

Hafva nu förhållandena så förändrats under den tid, som gått eller efter framläggandet af det förslag, som vi nu behandla, att det föreligger skäl att höja statsbidraget till dubbelt, d. v. s. till en femtedel? För min del har jag icke kunnat blifva öfvertygad om att så är fallet.

Det är ju visserligen sant, att kostnaderna för vägunderhållet in natura under de senare åren stigit till följd af de ökade priserna å materiel och arbete, men å andra sidan har man genom det nu föreliggande förslaget också gått väghållarne in natura rätt betydligt till mötes i afseende å lättnader i vägunderhållet. Jag vill i sådant afseende erinra om att skyldigheten att deltaga i vägunderhållet nu skall utsträckas till *alla* beskattningsföremål, däribland äfven till inkomst af järnvägar samt kanal- och rederirörelse, hvilket inom en hel del väghållningsdistrikt i vårt land bör medföra ganska betydliga inkomster. Vidare till inkomst af lön och pension och andra därmed jämställda inkomstkategorier. Det är stora lättnader, som sålunda beredas de förutvarande väghållningsskyldige genom det nu föreliggande förslaget. Skyldigheten för allmänningsskogar och för »annan fastighet» att deltaga i kostnaden för vägunder-

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

*Om ändringar
i lagen
om användande
av väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

hållet skall fördubblas, och detta länder utom allt tvifvel alla väghållningsdistrikt i vårt land utan undantag till godo. Det är också en rätt betydlig lättnad, som föreslagits och som väl också förmodligen kommer att antagas i och med att den nu föredragna paragrafen bifalles, vare sig på det ena eller andra sättet, däruti nämligen att statsbidrag skall utgå icke allenast för de indelade vägarne, utan äfven för alla vägar, som underhållas af vägkassan, liksom för broar och färjor, som likaledes underhållas af vägkassan. För min del finner jag, att det är icke oväsentliga lättnader som sålunda beredas de förutvarande väghållningsskyldige genom det nu föreliggande kungl. förslaget. Särskildt synes mig det skäl, som utaf 1891 års utskott anfördes för att statsbidrag borde utgå, icke vidare existera, nämligen att detta skulle vara ett sätt för de beskattningsföremål, som icke medverka till vägkassornas bildande, att delta i väghållningsbesväret. Genom det nu föreliggande lagförslaget hafva ju dessa beskattningsföremål i alla fall kommit med, och detta skäl har sålunda helt och hållet bortfallit.

Men det anförda är i alla händelser icke hufvudskalet för mig, när jag ställer mig på den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t här intager, utan det är tanken på det djupa hål, som ett bifall till utskottets förslag skulle taga i statskassan. Det är icke några bagateller, som det här gäller, mina herrar! För närvarande utgå för nu ifrågakvarande ändamål i statsanslag omkring 600,000 kronor. Nu skall därjämte framdeles statskassan äfven lämna bidrag för sådana vägar, broar och färjor, som underhållas af vägkassorna. Enligt kammarkollegiets utredning skulle detta medföra en ökning i statsbidraget på ungefär 40,000 kronor om året, efter en beräkning af statsbidrag med en tiondedel af väghållningskostnaden. Men därtill kommer, att, som herrarne veta, väguppskattning göres för en tid af 10 år; dessa 10 år äro nu inom en hel del väghållningsdistrikt tilländalupna, och nya väguppskattningar i full gång. Det lider intet tvifvel att dessa nya väguppskattningar skola komma till mycket högre siffror än de förutvarande. För min del är jag alldeles öfvertygad om att det anslag, som skulle för detta ändamål behövas, äfven om man stannar vid $\frac{1}{10}$, allra minst skulle gå upp till 700,000 eller 750,000 kronor. Höjer man så statsbidraget till $\frac{1}{5}$, skulle alltså ur statskassan tagas icke mindre än $1\frac{1}{2}$ miljon kronor, möjligen med afdrag af 100,000 kronor.

Nå, därom vore icke så mycket att säga, om detta verkligen vore nödvändigt. Men, mina herrar, det är bestämdt icke nödvändigt. Jag tror för min del, att man reder sig godt utan det. Det kommer ej heller till motsvarande nytta, då det, som vi väl veta, mestadels bortplottras i småposter, som ej medföra någon kännbar lättnad. Man bör akta sig att, utan verkligt behof och utan motsvarande nytta, ta detta djupa hål i statskassan till väghållarnes på landet förmån.

Därtill kommer ännu ytterligare ett skäl, och det är att storleken af statsbidraget är väsentligen beroende af väguppskattningarna, att dessa äro fullkomligt riktiga. Det ha vi nu svart på hvitt på,

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

mina herrar, att de verkligen icke äro. Här hafva vi t. ex. två väghållningsdistrikt i Södermanland, som ligga bredvid hvarandra, Villåttinge och Daga. Det ena väghållningsdistriktet har för öfrigt en representant här närvarande i kammaren. De äro tämligen jämställda, ha ungefär lika stort procenttal landsvägar och bygdevägar. Men inom det ena väghållningsdistriktet är vägunderhållskostnaden 5,6 öre per meter, inom det andra 11,8 öre. Det ena får ju således mer än dubbelt mot det andra af detta statsbidrag. Finna herrarne detta vara rättvist? Det finnes inom Östergötlands län ett väghållningsdistrikt, som är ungefär jämställt med de nyssberörda; det har till och med proportionsvis mindre landsvägar än de förut omtalade väghållningsdistrikten i Södermanland. Men där har man kommit upp till 16,5 öre per meter. Ja, det finnes väghållningsdistrikt, som komma upp ända till 30 öre per meter. Jag är icke i tillfälle att bedöma skälen till denna höga uppskattning, men jag har stor anledning misstänka, att någon rättvisa ej ligger häruti. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet påpekar också i statsrådsprotokollet, att väguppskattningarna äro synnerligen ojämma. Han säger, det återfinnes på sid. 70 i betänkandet: »Exempel lär icke saknas på att inom distrikt vägunderhållet uppskattats så oproportionerligt högt, att väghållarens verkliga kostnader blifvit fullt betäckta endast genom det till dem utgående statsbidraget.» Tro herrarne, att det skall uppfattas såsom rättvist, att dessa skulle få, icke allenast en tiondedel, som redan den ensam motsvarar den verkliga kostnaden för vägunderhållet — jag förutsätter naturligen att uppgiften är riktig — utan dubbelt så mycket som vägunderhållet i själfva verket kostar. Jag tror, att vi härigenom framkalla, eller åtminstone riskera att framkalla ett missnöje, hvilket jag för min del icke vill vara med om. Man uppkallar dessutom genom en höjning af statsbidraget en sträfvan att drifva upp dessa väguppskattningar i höjden, hvilket jag anser vara mycket farligt. Det är alldeles tydligt att en höjning från en tiondedel till en femtedel ovillkorligen måste uppamma en sådan sträfvan; eller om emot förmodan så icke skulle bli fallet, måste det hos innehafvarne af andra beskattningsföremål, hvilkas vägskatt är beroende på uppskattningen, väcka misstankar i den riktningen. Detta tror jag för min del är en stor fara, som vi gjorde klokast i att ej framkalla.

Jag har hittills icke det ringaste talat här om skillnaden mellan land och stad, och det med flit, ty det anser jag vara af mindre betydelse för frågan. Jag vill dock här påpeka, att äfven städernas skattdragare få vara med om att genom statsbidraget betala till vägunderhållet på landet. Och därvid är dock att märka, att äfven städerna ha vägar att underhålla, till hvilka icke något som helst statsbidrag utgår. Jag tänker härvid icke på gatorna, utan på landsvägar. Det finns nämligen en hel del städer i vårt land, som ha att underhålla allmänna landsvägar till rätt betydande sträckor. Dessa underhållas i regel af de små jordinnehafvarne i städerna, och jag vet hvad det kostar att underhålla dessa vägar, som ligga

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

i närheten af städerna. De äro i allmänhet mycket befarna och högst svårunderhållna.

Men det är dock icke tanken på städerna som föranleder mig att yrka afslag å förslaget om statsbidragets förhöjning, utan det att jag anser en dylik höjning icke öfver hufvud taget vara öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till min reservation, som i denna del är lika med Kungl. Maj:ts förslag, äfven om jag härvidlag icke har några utsikter att vinna framgång i ett sådant yrkande.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade härefter på begäran ordet till

Herr Ström i Transtrand: Herr talman, mina herrar! Jag hade endast tänkt i all korthet yrka bifall till utskottets hemställan, såsom den siste ärade talaren också tycktes göra till sist, ehuru han rättade sig sedan.

Men då så mycket här anförts af den föregående ärade talaren, skall jag dock be att få upptaga till bemötande ett och annat af hvad han här framhållit.

Han framhöll, hurusom rikliga bidrag till väggkassorna skulle komma att inflyta, om det föreliggande förslaget till väglag blefve antaget, då enligt detsamma nya skatteobjekt skulle bidraga, hvarför det vore helt och hållet öfverflödigt att höja statsbidraget utöfver hvad det för närvarande är.

Jag har en alldeles motsatt åskådning. Ty när vi tänka på huru vägskatten bestämmes, då må vi komma ihåg, att de nya skatteföremålen, som skulle lämna bidrag, de komma icke att minska den vägskatt, som bestämmes på grund af in natura vägunderhållet och vägarnas längd.

Det finnes distrikt, där vägskatten verkligen är mycket hög, oaktadt de till och med kunna ha ganska afsevärda öfverskott i sin väggkassa. Skulle nu förslaget om, att kronoallmänningsskogar skola bidraga lika med jordbruksfastighet, blifva lag, skulle genom dessa nya skatteobjekt på sina ställen beredas väggkassorna högst afsevärda öfverskott. Men fyrkarne blefve det oaktadt lika stora, och följaktligen skulle de nya skatteobjekten, som komme till — löntagare och andra — icke få någon lindring af dessa inkomster. Däremot en höjning af statsbidraget, som utgår till alla och verkar lika för alla, skulle åstadkomma en lindring för en hvar.

Det framhölls vidare såsom ett mycket viktigt skäl — och ej heller jag vill i min mån på något sätt förringa det — att den föreslagna förändringen beträffande statsbidraget skulle ta ett ganska stort hål i statskassan. Ja, det är fullkomligt sant, att så skulle bli förhållandet. Om 600,000 kronor, motsvarande $\frac{1}{10}$ af kostnaden, utbetalas nu, och denna summa fördubblas, så få vi 1,200,000 kronor.

Men är det nu så, att detta är en rättvis och billig ersättning, då få vi väl, synes det mig, icke draga oss för att det blir en större

utgift för statskassan. Om vi t. ex. tänka på utgifter på andra områden, särskildt på det militära, huru försvinner där icke den ena miljonen efter den andra, och när man där får räkna med en miljon mer eller mindre, tycks betyda föga. Här däremot är det endast fråga om 600,000 kronor, som skulle komma landets jordbrukare liksom äfven andra till del för att utjämna, så vidt möjligt, dessa orättvisor, som man så mycket klagat öfver ända sedan väglagens tillkomst. Under sådana förhållanden synes det vara rimligt och billigt, att detta bidrag höjes.

Om nu, som Andra Kammaren beslutat, kronoskogarne skulle intagas i samma kategori som annan bruksfastighet — d. v. s. att deras vägskatt skulle fördubblas i förhållande till hvad förut varit gällande och icke fyrdubblas, såsom jag hört sägas, att medkammaren beslutat, då skulle man ju i alla fall därigenom ha att vänta en besparing på omkring 200,000 kronor i rundt tal. Då synes det mig vara vida rättare och lämpligare att dessa få delas ut på alla distrikt, då eljes genom att till de distrikt, där dessa kronoskogar finnas, lämna detta bidrag, fördelningen skulle bli betydligt ojämn med afseende på storleken af beloppen.

Kungl. Maj:t har vidare i denna paragraf föreslagit att till de mest betungande väghållningsdistrikt skulle utdelas ett visst anslag hvaröfver Riksdagen vid hvarje särskildt tillfälle, eller hvarje år, hade att besluta. Ja, det är nog godt och väl, men jag föreställer mig, att den där fördelningen skall komma att ställa sig mycket svår. Det är så många omständigheter, som inverka, och det är ytterst svårt att ernå full visshet om hvilka distrikt som i själfva verket äro mest betungade.

Jag nämnde nyss, att det finnes väghållningsdistrikt, där det kunde bli stora öfverskott i vägkassan, fastän utdebiteringen på vägfyrken är hög: icke kunde man då tänka sig, att ett sådant distrikt skulle få någon lindring, ty det har ju i alla fall öfverskott i vägkassan.

För öfrigt finnes det mycket fog för att äfven de nya beskattningsföremålen — särskildt löntagare — kunna vara fullt berättigade att få lindring. Detta framgår synnerligen tydligt, om man ser på en del distrikt, särskildt i de nordliga delarne af vårt land. Det upplystes således inom utskottet, att vissa löntagare inom somliga distrikt med en lön på 4,000 à 5,000 kronor, t. ex. provinsialläkare, skulle för denna sin lön komma att betala i vägskatt efter nuvarande vägfyrk omkring 750 kronor. Vid sådant förhållande vore det väl rimligt, att man gjorde allt hvad man kan för att utdebiteringen på vägfyrken må förminskas. Mig synes, att enda säkra sättet just vore att höja statsbidraget. Häremot kan man invända, att detta betyder så litet i det hela taget. Men det betyder ganska mycket på de ställen, där man har långa vägar och däremot icke så många jordbruksfyrcar som in-natura-bidragande; där betyder det ganska mycket.

Flera skäl synas mig därför tala för, att detta statsbidrag bör utgå med det af utskottet nu föreslagna beloppet, som är det allra minsta, hvilket bör ifrågakomma, så vidt man nämligen vill hafva

Om ändringar i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. (Forts.)

en rättvis fördelning af vägunderhållsördan. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förevarande förslag.

Häruti instämde herr *Ericsson* i Ahlberga.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mina herrar! Då jag nu fått tillfälle att yttra mig i denna fråga, skall jag först be att få uttrycka min tacksamhet till utskottet, och i all synnerhet till dess ärade vice ordförande, för det arbete, som nedlagts på det nu ifrågavarande förslaget till förändringar i väglagen, hvarjämte jag får anhålla, att samme ärade vice ordförande icke måtte hålla så strängt på den afvikande mening han uttalat med afseende på utskottets vid denna paragraf föreliggande hemställan. Han nämnde något om hvad lagutskottet för några år tillbaka yttrat i frågan, och han anförde dessutom en del andra skäl. Men jag skall be att nu få anförda ett skäl till förmån för min åsikt i denna sak, och det är väggkassornas ställning. När man nämligen talar om väggkassorna, borde man för fullständighetens skull säga »de skuldsatta väggkassorna». Ty jag är öfvertygad om, att de flesta af vårt lands väggkassor hafva mycket höga skulder, som icke tillåtit ytterligare utdebitering för förefintliga behof, och följaktligen hafva de måst upptaga nya stora lån. Jag tror att detta af mig nu anförda förhållande utgör ett starkare skäl än de uttalanden, som af åtskilliga myndigheter, hvilka icke känt till de verkliga förhållandena, blifvit gjorda.

Samme talare påstod äfven, att på åtskilliga ställen inom landet — han nämnde särskildt två sådana — vägunderhållningsbesväret blifvit för högt uppskattadt. Detta synes mig emellertid alls icke vara något skäl för afslag å utskottets hemställan, såsom af talaren i fråga förmenades. Ty om en dylik för hög uppskattning ägt rum, så får väl detta anses hufvudsakligast hafva sin grund däri, att vederbörande kronoombud varit af den åsikt, att det bidrag, som staten nu lämnar till väghållningen, är väl lågt, och att nämnda kronoombud, som därför lyssnat, mer än han bort göra, till sitt hjärtas röst, varit något för slappt. Detta torde vara den egentliga orsaken till, att måhända, såsom uppgifvits, i ett eller annat vägdistrict väghållningsbesväret blifvit alltför högt uppskattadt. Att så någon gång skett, vill jag således icke bestrida. Men för att afhjälpa detta synes det mig klokare att antaga denna paragraf 60, ty därigenom skulle alla väggkassor få litet större statsbidrag än de hittills fått, och man behöfde således icke anstränga sig på det där viset för att få vägunderhållningsbesvärets värde högre uppskattadt än tillbörligt är.

För öfrigt tror jag att inom de allra flesta delar af landet någon för hög uppskattning icke ägt rum. Skulle den förefinnas på två ställen i hela landet, så skall man väl icke därför straffa dem, som i detta fall handlat ärligt och redligt, i det att de uppskattat besväret till sitt verkliga värde. Dessa äro ju i alla fall det stora öfvervägande flertalet.

Med anledning af hvad jag nu anfört skall jag be att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Lindblad: Ingen kunde högre än jag önska, att detta bidrag kunde förhöjas, men jag tror, att den här saken har icke blott en sida, utan äfven två och kanske flere. Ty vi kunna vara öfverens om, att, därest Riksdagen skulle besluta, att staten skall bidraga med en femtedel till allmänna vägars underhåll, man löpte den risken, att det skulle möta mycket större svårigheter än redan nu är förhållandet att få flere vägar än de nu redan intagna ansedda såsom allmänna.

Jag vill föra i herrarnes minne, huru det var, när vi år 1895 skulle tillämpa nya väglagens bestämmelser. Kammaradvokatfiskals-ämbetet ansåg sig då skyldigt att ingripa och öfverklaga vissa vägdistrikts beslut, hvarigenom åtskilliga enskilda vägar öfverflyttats till att blifva allmänna vägar. Och orsaken, hvarför ämbetet ansåg sig böra opponera sig mot dessa beslut, var just den, att statsverket skulle bidraga med en tiondedel till allmänna vägars underhåll. Huru tro herrarne, att det skulle gå nu vid en ny vägdelning, om man finge anslag af statsmedel till en femtedel af underhållskostnaden? Jo, naturligtvis skulle samma myndighet känna sig uppfordrad att ännu ifrigare opponera sig mot enskilda vägars öfverflyttning till allmänna. För min del kan jag emellertid icke finna annat, än att det är mycket, mycket bättre för våra väghållningsdistrikt, att få *flere vägar* — som naturligtvis allesammans behöfvas, ty annars skulle de icke finnas till — *underhållna såsom allmänna vägar*, än om de skulle vara hänvisade till att få ett fåtal vägar underhållna såsom allmänna, men alla öfriga blott såsom enskilda vägar, sockenvägar eller enskilda utfartsvägar. Därför vill jag uttala ett varningsord till landtmännen. Ty jag tror, att det är bättre att få röra sig fullkomligt fritt på detta område. Jag tror icke, att det är någon fördel att få ett godt underhåll på ett fåtal vägar, under det att öfriga vägar i allmänhet blifva illa underhållna. Det är så jag ser saken.

I likhet med utskottets ärade vice ordförande böra vi också erkänna, att den uppskattning, som sker genom särskilda nämnden, liksom allt mänskligt, kan vara behäftad med fel.

Samme talare anförde ock, att det i Södermanland finnes två hvarandra närliggande väghållningsdistrikt, som kommit till mycket olika resultat i afseende på underhållskostnaden, i det att det ena kommit till en underhållskostnad af 5 öre per meter, under det att det andra beräknat denna kostnad till omkring 11 öre per meter. Men samme talare omnämnde tillika, att det finnes ett väghållningsdistrikt, som är uppe ända till 16 öre per meter.

Ja, hvarför beror nu detta? Jo, det behöfver ingalunda vara något fel begånget af uppskattningsmännen härvidlag, utan det beror naturligtvis därpå, att man icke kan, såsom ju visserligen kunde vara behagligast, förlägga grustagen, där man helst vill hafva dem, utan man är hänvisad att *taga grustagen, där de finnas!* Det är

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

detta, som förklarar, hvarför vägunderhållskostnaden i ett distrikt ofta nog är mycket större än i ett annat bredvidliggande. Jag tror således, att man icke bör påbörda den särskilda nämnden, att den tydligen förfarit oriktigt i det ena eller andra fallet. Man bör erkänna, att man här i regel icke kan erhålla fullt exakta beräkningar, utan är hänvisad att godkänna siffror, som vi räkna oss till, men som måste redan från början erkännas vara och i framtiden på grund af inträdande förändringar ställa sig ändå mera osäkra. Vid detta förhållande tror jag, att det vore mycket klokare att finna sig vid nuvarande anordning och således ännu så länge stanna vid tiondedelen såsom bidrag af statsmedel. Ty vi måste erkänna, att med nu föreslagna väglag hafva vi ej obetydligt utsträckt underhålls- och byggnadsskyldigheten för löntagarne och äfven fördyrat bördan för annan fastighet än jordbruksfastighet. Jag tror, att man icke bör ta för sig för mycket på en gång, utan att man gör klokt i att stanna vid hvad reservanternas hafva föreslagit. Jag ber således att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman! I olikhet med vice ordföranden i utskottet anser jag det rättvist och billigt, att de väghållningsskyldige erhålla en femtedel i stället för, såsom nu, en tiondedel af underhållskostnaden i statsbidrag. Vägunderhållet är åtminstone på vissa orter ganska betungande. Arbetet därmed är ett ganska hårdt och drygt arbete, ja, jag vill påstå, att det är ett bland de hårdaste arbeten, som landtmännen hafva under året. Och den, som känner till vägunderhållsbördan — som åtminstone på vissa orter — är ganska betungande, kan icke, tror jag, anse, att det vore obilligt, om de väghållningsskyldige finge en femtedel af statsmedel.

För öfrigt har ju staten själf ganska stora fördelar af de allmänna vägarne, t. ex. för militära ändamål och för postföringen och många andra statsändamål.

Dessutom må vi komma ihåg, att staten icke med ett enda öre bidrager till vinterväghållningen, som under vissa år kan vara ganska svår och betungande. Det är en ganska tung börda, som är lagd på de väghållningsskyldige, denna skyldighet att upprätthålla vinterväghållningen. Ja, mången gång skulle man nog önska att bli den kvitt. Jag är själf skyldig att upprätthålla vinterväghållningen, och jag har flere gånger erbjudit mina grannar rätt mycket betaldt, om de ville öfvertaga densamma, men de hafva icke velat göra det. Hurudant vädret än är, ja i det allra värsta snöväder, måste posten fram, och i åtminstone min hembygd är det vanligt, att man måste ut för att söka hjälpa postföraren att komma fram, såvidt möjligt är.

För de väghållningsskyldige, som äro pliktiga att utföra vägunderhållsarbetet in natura, vore det kanske bäst, om staten öfvertog hela vägunderhållsarbetet, men jag har icke velat yrka på detta, emedan jag anser, att det för landet i dess helhet skulle bli mycket dyrare och mera betungande. I min motion har jag därför endast yrkat, att staten skulle öka sitt bidrag med en tiondedel, så att de

väghållningsskyldiga således skulle erhålla en femtedel af underhållskostnaden i statsbidrag.

På grund af hvad jag anført, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dahn: Pretentionerna på vägunderhållet såväl som på vägväsendets utveckling i dess helhet äro nu betydligt större än när denna lag kom till stånd, och man börjar nu allt mera anse, att detta vägväsendes utveckling utgör ett stort statsändamål. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå annat, än att det är fullt berättigadt att fordra, att staten också bör i högre grad än hittills bidra till denna utveckling. Och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerlund: Jag ber endast att såsom min tanke få uttala, att det vore mycket olyckligt, om de väghållningsskyldige skulle erhålla en femtedel af staten i bidrag till vägunderhållet. Det är väl icke för mycket, att de, som använda vägarne, också själfva underhålla desamma. Och hvad skulle följderna blifva, om staten nu beviljar en femtedel af statsmedel? Jo, det vore endast början till att staten skulle öfvertaga alltsammans. Jag vill icke vara med om den saken.

Jag vill ock fråga, huru vi, om vi på landsbygden få $\frac{1}{5}$ -del af statsmedel till underhåll af de vägar, som vi själfva trafikera, skulle kunna sätta oss emot en begäran från städerna, att äfven de skola erhålla en femtedel af statsmedel för att underhålla sina gator, som äfven landsbygdens befolkning begagnar.

Jag anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Herr Johansson i Mellbyn: Det nuvarande statsbidraget, en tiondedel, är utan tvifvel allt för ringa. De väghållare, som hafva små jordlotter, få endast 2,6 öre per vägfyrek. Om det är en hemmansägare, hvars jordlott är taxerad endast till 1,000 kronor, så får han således endast 26 öre i statsbidrag. Det kan väl icke anses vara för mycket, om detta bidrag skulle ökas till 52 öre; det är väl icke mer än rimligt begärdt.

Den olägenhet, som ligger i vägunderhållets ojämna fördelning, måste väl stå kvar, ända tills staten öfvertager hela vägunderhållet. Att så skall ske är ju ett önskemål, och det kommer nog så småningom att arbeta sig fram. Staten har ju stora fördelar af vägarne, och särskildt för postföringen äro vägarne af stor betydelse. Vintertiden är denna väghållning synnerligen betungande, enär vägarne ständigt måste vara fullt farbara för posten. Likaså måste vägarne hållas öppna till järnvägsstationerna. Och äfven för kronans domäner har staten behof af vägarne. Staten har således själf för sin del åtskilliga fördelar af vägarne.

Jag anser därför, att det icke vore för mycket, om staten ökade sitt bidrag från en tiondedel till en femtedel, hvarom jag ock väckt motion.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

Herr Gustafsson i Sjögesta: Den näst föregående talaren vidrörde en punkt, som man ofta får höra talas om, när det är fråga om staten och vägunderhållet, och det är, att staten skall öfvertaga hela vägunderhållet. Huruvida detta kraf är berättigadt eller icke, därom skall jag icke nu yttra mig. Men hvad jag vill säga är, att det skulle bli en ganska stor historia för staten, om Riksdagen nu skulle finna för godt att fatta ett sådant beslut. Och om man vill skjuta från sig denna sak så länge som möjligt, bör man nu ställa sig på utskottets sida. Ty om man nu beslutar, att staten skall lämna ett något så när rimligt bidrag, skall icke ropet på, att staten skall öfvertaga hela underhållet, framträda med sådan styrka, som det nu gör. Mig skulle det förefalla underligt, om Andra Kammaren nu år 1905 skulle fatta ett annat beslut, än den gjorde för mer än 10 år sedan, då nya väglagen antogs. För så vidt jag är riktigt underrättad, beslöt Andra Kammaren då, att staten skulle bidraga med en femtedel, fastän Riksdagen sedan genom sammanjämkning stannade vid en tiondedel. Och jag förmodar, att skälen att bifalla en femtedel nu äro mycket större än år 1891.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Matsson* instämde häruti.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Utskottets hemställan i denna § 60 att såsom bidrag till underhållet af vägar skall af statsmedel lämnas en femtedel — i stället för såsom nu en tiondedel — af den uppskattade kostnaden för detta underhåll kan jag för min del icke biträda. Man har framhållit, hurusom det förhöjda bidraget skulle komma landets befolkning till del. Ja, detta är sant. Men man får väl icke se saken alldeles ensidigt. Åtminstone vill jag för min del icke göra det, utan jag vill med min röst bidraga till att man bibehåller statsbidraget till en tiondedel, såsom det varit under hela den tid väglagen varit gällande. För min del tror jag, att sedan nu tio år förflutit efter det lagen trädde i kraft, en ny uppskattning af vägunderhållskostnaden väl kommer att i de allra flesta fall företagas. Tro herrarna då, att denna nya uppskattning kommer att stanna ens vid det dubbla af den uppskattning, som första gången gjordes? Nej, det blir nog mångdubbelt högre, och i och med detsamma som uppskattningen kommer att höjas, kommer naturligtvis statsbidraget att undergå en motsvarande förhöjning. Om således uppskattningen kommer att bli en tre, fyra gånger högre än nu, så blir ju, äfven om statsbidraget bibehålles vid en tiondedel, detta tre eller fyra gånger större. Det heter nu visserligen, att man skall laga så, att man får statsunderstödet så stort som möjligt, men man får väl ändå taga i betraktande, hvarifrån pengar skola tagas till detta stora statsbidrag. Man vet ju huru stora svårigheterna äro, när för ett eller annat ändamål nya skatter erfordras. Att lägga dessa på direkta skatter är nästan omöjligt, så höga som de på egendomen fallande skatterna anses vara. Andra skatteföremål måste därför uppsökas, och det blir väl

ingen annan råd än att då vända sig till den indirekta beskattningen. Denna träffar ju icke på samma sätt som skatterna enligt väglagen eller kommunallagarna, utan i stället per hufvud. När det nu gått steg för steg i den riktningen, att på sätt som nu sker utjämna den på egendomen hvilande skattskyldigheten för vägunderhållet, så tycker jag det vara bra djärft att söka få en större utgift för denna sak lagd på hela det svenska folket. Något sådant kan jag för min del icke vara med om.

Nu är det ju möjligt, att de, hvilka hafva i tankarna att staten omsider skall öfvertaga hela kostnaden för vägarna i landet, anse utskottets nu föreliggande förslag om höjning af statsbidraget vara ett steg i rätt riktning mot det mål, de således eftersträfvat, och att de af den orsaken ännu rösta för detsamma. Ty om staten redan nu betalar rätt stora summor såsom bidrag, så blir ju detta ännu mera fallet, om statsbidraget sättes till en femtedel samt om dessutom vid en snart förestående ny uppskattning vägunderhållskostnaden blir betydligt högre än nu, såsom ju antagligt är. Staten skulle därför komma att få i bidrag betala så ofantligt stora summor, att det kanske nog icke vore så omöjligt tänka sig, att man allmänt började tycka tiden för statens öfvertagande af det hela vara mogen. Men om staten öfvertager hela väghållningsskyldigheten, hvilka är det då, som faktiskt få utföra de arbeten, som vägunderhållet fordrar? Jo, det blir naturligtvis i alla fall jordbrukarna själfva, ehuru ej alla, ty det finns inga andra, som kunna åtaga sig det, och då blir ju förhållandet ändå, på det hela taget, detsamma som förut. Ehuru naturligtvis uttaxeringen af kostnaderna kommer att försiggå efter annan grund. Jag tror därför knappast, att man bör skynda sig nå detta mål, statens öfvertagande af väghållningsskyldigheten.

Den nu gällande lagen har till öfverskrift: »Lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet». Detta ger mig anledning tänka på en sak, som jag kanske icke borde här beröra, men som jag i alla fall skall tillåta mig framhålla, och det är, att det icke blott är landsbygden, utan äfven städerna, hvilka hafva stora sträckor af landsvägar att underhålla. Städerna i Skaraborgs län t. ex. hafva på sina områden landsvägar, som sträcka sig långt utanför dessa städer, i alla fyra vädersträcken ofta nog. Men till dessa vägars underhåll bidrager icke staten med något som helst belopp, hvarken med en femtedel eller en tiondedel. Men om nu städerna en vacker dag skulle anse det rätt och billigt, att deras vägar ute på landet komme i samma förmånliga ställning som landsbefolkningens vägar, och därför skulle framkomma med en begäran om statsbidrag till dessa sina vägars underhåll, ja, då skulle det väl vara bra svårt att neka dem sådant bidrag. Ännu hafva städerna icke begärt statsbidrag till sina vägar, men de lära nog någon gång komma att göra det. Och då erfordras ännu högre statsanslag.

Jag anser således, att den tiondedel, vi för närvarande åtnjuta i statsbidrag till vägunderhållet, bör bibehållas, och att vi äfven hädanefter en tid framåt kunna vara belåtna därmed. Därför vill jag, som sagdt, med min röst bidraga till framgång åt reservationen,

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

*Omändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

i hvilken det påyrkas, att man skall bibehålla den nuvarande bestämmelsen om en tiondedel i statsbidrag. Jag anhåller således om bifall till denna reservation.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af kammarens förhandlingar, anförde vidare

Herr Öberg: Herr talman, mina herrar! I fråga om storleken af det statsbidrag, som de väghållningsskyldige böra åtnjuta, skall jag be att få uttala den uppfattningen, att det är både billigt och rättvist, att detta statsbidrag utgår med en femtedel. Om jag ser frågan ur rent norrländsk synpunkt, synes mig denna uppfattning vara så mycket mer berättigad, som vi i Norrland få vidkännas ganska dryga kostnader för underhåll af vintervägar, för hvilka ju intet statsbidrag utgår. Skulle därför, som utskottet föreslagit, statsbidraget för vanliga allmänna vägar höjas till en femtedel, skulle man därför kunna säga, att däri ligger någon liten ersättning för det dryga och rätt svåra vintervägunderhållet, som vi däruppe få bestrida. Och då jag för öfrigt icke kan finna annat än att utskottet bjudit rätt goda skäl för sitt ändringsförslag, så tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i denna paragraf.

Herr Jansson i Krakerud: Det är ju visserligen ofta så, att, när man talar för ett förslag, man lämpar skälen därefter. Men jag får i alla fall säga, att jag förvånar mig öfver de skäl, som här af ett par talare framhållits emot ett bifall till utskottets förevarande förslag. Jag vill då först påpeka, att herr Lindblad varnade kammaren för att taga denna § 60, därför att, såsom han sade, han trodde, att det i så fall skulle blifva mycket svårt att få till stånd så många vägar, som man verkligen skulle vara i behof af. För min del har jag härutinnan en helt annan öfvertygelse, nämligen den, att vi på åtskilliga ställen i landet redan hafva fått flere vägar, än som vi egentligen hafva behof af. Det måtte därför i detta afseende vara annorlunda ställt i Södermanland än i Värmland.

Vidare skall jag be att få citera en annan ärad talare. Denne ansåg, att uppskattningen af väghållningsbesväret för närvarande icke vore tillräckligt hög, men trodde tillika att, då det nu antagligen snart skulle bli en ny uppskattning, denna nog skulle bli tillräckligt stor. På denna grund och af åtskilliga andra skäl yrkade han afslag å utskottets hemställan.

Men om det nu skulle förhålla sig så, att vägarna varit för lågt uppskattade förut, och vi då icke heller fått i statsbidrag mer än en tiondedel af denna för låga uppskattning, då är det väl icke för mycket, om vi hädanefter i bidrag få en femtedel och i alla fall få våra vägar rätt uppskattade. Jag tror därför att vägkassorna väl behöfva det understöd, som staten skulle komma att lämna dem, om denna § 60 blir bifallen.

Jag får därför fortfarande yrka bifall till denna § 60 i utskottets förslag.

Herr Karlsson i Mo: Herr talman, mina herrar! Man har erkänt, att vägunderhållet är ett statsintresse i stort och staten därför har skyldighet att lämna bidrag till detsamma. Men, säger man, om staten nu skulle lämna så stort bidrag som en femtedel utaf den uppskattade kostnaden, så skulle detta komma att oerhördt öka budgeten. Lätom oss då, mina herrar, se efter, huru dessa pengar skola användas. Enligt uppgifter för år 1900 skall den summa, hvarmed staten bidrager till underhåll af cirka 57,452 kilometer väg inom 368 väghållningsdistrikt fördelas på 258,225 väghållare. Af dessa är det omkring en femtedel som i bidrag fått mindre än 25 öre hvar, och öfver hälften, som icke fått mer än 1 krona. Då säger man: redan nu betalas i alla fall en större summa i bidrag, och denna skulle ju komma att fördubblas, om Riksdagen bifaller hvad utskottet här föreslagit. Ja, detta är sant; man ser af det anförda, hur det verkar i alla fall. Om nu, efter samma uppskattning af vägunderhållet, en femtedel af rikets vägunderhållare skulle få högst 50 öre, och hälften af dem mellan 1 och 2 kronor i statsbidrag, så skulle man väl kunna säga, att detta vore väl använda pengar. Och jag tror därför icke, att Riksdagen så noga öfvervägt alla de anslag den har att bevilja, att man ej med skäl skulle kunna klandra den för något slöseri.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Karlsson i Mo förenade sig herrar *Nordström* i Höglunda och *Emthén*.

Herr Andersson i Löfhult: Herr talman! Hvar och en, som fått sig väg tilldelad till underhåll, vet hvad arbete detta underhåll kräfver. Men det är icke nog med arbetet, utan för underhållet fordras väglagningsämne. Gruset får man ofta köpa och betala det dyrt tillika, 8 à 10 öre pr lass eller 8 kronor för mantal. För hela vägunderhållet får man sedan så obetydlig ersättning, att därmed icke betalas väglagningsämnet. Det vore sannerligen icke för mycket, om staten bidroge till vägunderhållet så pass mycket, att gruset blefve betaldt. Äfven om staten bidroge med dubbelt så stort belopp som här föreslagits, vore detta ingen betalning för arbetet, men en liten hjälp till dess utförande.

Man säger, att för sådant ändamål åtgår så mycket pengar. Ja, för hvilket statsändamål åtgå icke penningar! Nog får man släppa till pengar för dyrtidstillägg och för allt möjligt annat. Det borde väl icke vara svårare att anskaffa medel till bidrag för vägunderhållet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på

*Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)*

Om ändringar
i lagen
angående
väghållnings-
besvärets ut-
görande på
landet.
(Forts.)

godkännande af utskottets förslag med afseende å förevarande paragraf dels ock på godkännande af den lydelse af paragrafen, som under öfverläggningen föreslagits af herr Widén; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition så lydande:

Den, som vill, att kammaren godkänner särskilda utskottets förslag med afseende å 60 § af ifrågavarande lag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. har kammaren godkänt den lydelse af 60 §. som föreslagits af herr Widén.

Omröstningen utföll med 125 ja mot 65 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

61—63 §§; öfverskriften till V kap.; 65, 69—71 och 73 §§; öfverskriften till VII kap.; 80 §; öfverskriften till VIII kap; slutstadgandet; öfverskriften till IX kap.; ingressen samt rubriken.

Utskottets förslag godkändes.

Utskottets i punkten 1 gjorda hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda besluten.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Särskilda utskottets n:o 1 härefter föredragna utlåtande n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 22, i fråga om rättighet till hämtning af väglagningsämnen från kronans jordbruksdomäner, blef af kammaren godkänt.

§ 3.

Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.

Till afgörande förelåg vidare sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar äfvensom stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kungl. Maj:ts högsta domstols afdelningar samfäldt, dels af

berörda förslag föranledda, i statsverkspropositionen gjorda framställningar om höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen, dels ock tvenne med föranledande af Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag afgifna motioner.

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

Punkten 1.

Genom en den 14 januari innevarande år aflåten proposition hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jämlikt 87 § regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar och till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kungl. Maj:ts högsta domstols afdelningar samfäldt.

I sammanhang med den kungl. propositionen hade sammansatta stats- och lagutskottet till behandling förehaft två inom Andra Kamraren väckta motioner, den ena af herr *C. A. Lindhagen*, n:o 205, däri yrkades, att Riksdagen icke måtte bifalla det framlagda förslaget till lag om högsta domstolens arbete på afdelningar, och den andra af herrar *G. A. Ahlstrand* och *S. O. Nylander*, n:o 227, däri hemställdes, att berörda förslag och de i anledning däraf ifrågasatta anslagen till nya ämbets- och tjänstemän icke måtte nu vinna Riksdagens bifall.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å herr Lindhagens motion äfvensom herrar Ahlstrands och Nylanders motion, i hvad densamma rörde nu ifrågavarande proposition, måtte antaga de i propositionen framlagda förslagen dels till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar, dels ock till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kungl. Maj:ts högsta domstols afdelningar samfäldt.

Reservation hade afgifvits af herrar *Persson* i Stallerhult, *Segerdahl* och *Johanson* i Valared.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Ahlstrand, som yttrade: Herr talman! Alla äro vi ense om nödvändigheten att vidtaga åtgärder för undanröjande af de stora olägenheter, som för den rättssökande allmänheten äro förbundna med den nuvarande balansen af mål i högsta domstolen. Men däremot synas meningarna kunna vara delade angående de åtgärder, som härutinnan äro lämpligast.

Kungl. Maj:ts proposition afser, som bekant, tillsättande ifrån den 1 november innevarande år af tre nya ordinarie ledamöter i högsta domstolen, dock så att dessa befattningar skulle afvecklas på visst sätt med 1908 års utgång. Därjämte ställer den kungl. pro-

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

positionen i utsikt förslag, afseende inskränkningar dels i domstolens uppgift att afgifva yttrande öfver lagförslag och dels i rätten för part att fullfölja talan vid domstolen.

Af enskild motionär har vid innevarande riksdag gjorts framställning, att sådana grundlagsändringar skulle vidtagas, att därigenom möjliggjordes ökning af högsta domstolens arbetskrafter med tillfälliga ledamöter. Då denna motion nu blifvit afslagen, kunde det sålunda synas nödvändigt att bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Men jag är af en annan mening. Den föreslagna anordningen innebär, såsom också ett justitieråd framhållit i sitt särskilda i den kungl. propositionen intagna yttrande, ett större ondt, än man vill afhjälpa. Anordningen förutsätter, att en stor del af året en afdelning af högsta domstolen skulle arbeta med endast fem ledamöter. Högsta domstolen har på grund af lagen den 26 mars 1897 endast en kortare tid eller sex veckor arbetat på två afdelningar med fem ledamöter i hvarje. Hvad tillkomsten af denna lag beträffar hyste man den föreställningen, enligt hvad jag haft grundad anledning antaga, att den endast skulle utgöra ett provisorium. Redan då var man nämligen medveten om, att en sådan anordning skulle medföra afsevärda olägenheter. Och klart synes ju vara, att, då ett mål i hofrätten afgöres af fem ledamöter, det icke är lämpligt, att det fullföljes till en af fem ledamöter bestående afdelning i högsta domstolen. Äfven om de större fordringar tagas med i beräkningen, hvilka kunna ställas på högsta domstolens ledamöter, så äger man vid nyssnämnda förhållande likväl ingen garanti för att få en riktigare dom än den af hofrätten meddelade.

Nu har visserligen justitieministern, som tydligen själf delat farhågan för utsträckning af arbetet på fem-mans-afdelning, framhållit, att olägenheten skulle kunna undanröjas eller i väsentlig mån minskas genom ändring af nedre revisionens arbetsordning, gående ut på att fem-mans-afdelningen skulle syssla hufvudsakligen med granskning af lagförslag och ringare mål. Uppenbarligen kan icke granskning af lagförslag upptaga mera än en ringa del af afdelningens arbetstid, och hvad beträffar ringare mål, så ha redan nu revisionssekreterarne anmodats att föredraga ringare mål inför fem-mans-afdelningen. Men erfarenheten har visat, att detta icke kunnat efterlefas, utan på fem-mans-afdelningen ha afgjorts äfven de viktigaste mål.

I afseende å denna fråga kan jag åberopa en person, hvars auktoritet icke kan jäfvas, nämligen justitierådet Skarin. Han säger, såsom herrarne torde finna nederst å sid. 29 i den kungl. propositionen:

»Till följd af den jämförelsevis korta tid af året, hvarunder detta förhållande hittills ägt rum, hafva olägenheterna ej blifvit så kännbara eller i ögonen fallande som eljest torde blifvit förhållandet, men skulle, såsom nu ifrågasatts, af högsta domstolens tre afdelningar minst en under hela året arbeta med endast fem ledamöter, skulle detta efter min åsikt medföra en allvarsam fara icke blott för enheten inom rättsskipningen, utan äfven för högsta domstolens inflytande

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

på densamma, äfvensom för högsta domstolens ställning och anseende i allmänhet; och den möjliga, ehuru ganska ovissa fördelen, att en del mål afgöras en eller annan månad tidigare än eljest skolat ske, synes mig ej uppväga olägenheterna af en anordning, hvarigenom efter mitt förmenande landets rättsväsende skulle drabbas af en skada, som sent torde komma att botas.»

För öfrigt innebär den föreslagna anordningen om att högsta domstolen skall arbeta på tre afdelningar en synnerligt stor olägenhet. Redan genom högsta domstolens arbete på två afdelningar har, såsom alltemellanåt framgår af mot hvarandra stridande domar, det visat sig vara svårt att upprätthålla den enhet i rättsskipningen, som måste anses vara nödvändig. Och uppenbarligen kommer med den nu föreslagna lagen förhållandet att bli ännu sämre. Det enda medlet att råda bot på dessa vådor är det korrektiv, som nu står till buds eller hänskjutandet af målen till afgörande i plenum, men det har på grund af sin tungroddhet icke visat sig tillräckligt verksam. Det riktiga vore att lämna bestämda föreskrifter, att de mål, som komma till högsta domstolen, skulle alltefter sin särskilda art fördelas på de olika afdelningarne. Då emellertid hänsyn icke tagits härtill i den kungl. propositionen, har denna omständighet i och för sig varit af beskaffenhet att hos mig väcka tvekan om att bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Som det emellertid måste vara af utomordentligt stor vikt att få den nuvarande balansen af mål afarbetad, skulle jag icke vågat med min röst bidra till propositionens fall, därest jag icke haft grundad anledning antaga, att man kunde vidtaga andra åtgärder för att nå det afsedda syftet. Under den debatt, som föranleddes af det af konstitutionsutskottet förordade förslaget om tillsättande af tillfälliga ledamöter i högsta domstolen, antyde justitieministern, att till nästa Riksdag skulle framkomma förslag, åsyftande en minskning i tillströmningen af mål till högsta domstolen. Min öfvertygelse är den, att det därvid skall visa sig möjligt för justitieministern att åstadkomma sådana anordningar, att man med arbete i högsta domstolen på två afdelningar med sju justitieråd på hvarje skall kunna icke endast afarbeta den nuvarande balansen, utan äfven motarbeta all vidare balans för framtiden.

Då emellertid här icke är fråga mera än om ett års uppskof, och då därtill kommer den viktiga omständigheten, att, om man nu bifaller den kungl. propositionen, denna lag helt säkert skulle visa sig lika litet provisorisk som den af år 1897, hvarigenom vi sålunda skulle för all framtid erhålla ytterligare tre justitieråd med däraf föranledda onödiga eller oskäligen kostnader utan att det mål vunnes, som Kungl. Maj:ts proposition afser, så skall jag, herr talman, anhålla att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Det lärers väl få anses ådagalagdt, att balansen af oafgjorda mål i högsta domstolen för närvarande är så betydlig, att densamma icke kan

Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)

afarbetas utan vidtagande af särskilda provisoriska åtgärder. Då nu Riksdagen för någon tid sedan beslutat att icke godkänna, att dessa åtgärder finge bestå i tillsättandet af extra ledamöter af högsta domstolen, så läser icke finnas någon annan utväg för balansens afarbetande än att nya ordinarie justitieråd tillsättas. Då justitieråden för närvarande äro 18 och de enligt regeringsformen icke få vara flere än 21, så synes det vara klart, att hvad som nu bör ske är tillsättandet af 3 nya ordinarie justitieråd.

Nu sade den föregående talaren, att man kunde ju ändå skjuta upp afgörandet af denna sak till nästa år. Men hvad vinner man därmed? Såvidt jag kan förstå, ingenting alls. Man tvingas ju genom det ifrågasatta uppskofvet att nästa år fatta precis samma beslut, som utskottet föreslår Riksdagen att i år fatta, ty icke är ställningen bättre nästa år än nu. Nyttan af det ifrågasatta uppskofvet är ingen; skadan däraf skulle däremot blifva högst betydlig. Balansen skulle utan tvifvel på ett år komma att ytterligare ökas. Och hvad värre är, flera hundra mål, som utöfver det ordinära antalet mål skulle kunna afgöras i högsta domstolen från den 1:ste november 1905 till den 1:ste november 1906, ifall 3 nya justitieråd tillsattes, dessa hundratals mål skola, ifall ingenting nu göres, ligga oafgjorda den 1:ste november 1906. Att på detta sätt hundratals mål, af hvilka naturligtvis de allra flesta för vederbörande parter äro af den största vikt, skola onödigtvis balanseras, kan icke vara riktigt.

Då balansen är så betydlig, som den är, kan det icke vara klokt att dröja med åtgärder för dess afarbetande och därigenom vålla en mängd människor stora olägenheter. Jag får därför hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke fatta, att kammaren skulle behöfva hysa några särskilda betänkligheter för att i detta fall bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill se saken uteslutande ur praktisk synpunkt. Och då jag ser den så, fäster jag mig vid, att det har blifvit upplyst, att ställningen i afseende på arbetsbördan i högsta domstolen är sämre än någonsin, och all sannolikhet talar för, att den ytterligare skall försämrans. Kan man då säga, att Sveriges Riksdag kan stå till svars inför den stora rättssökande allmänheten, om den ställer så till, att afgörandet af dessa viktiga mål ytterligare fördröjes? Jag kan icke fatta det. Konstitutionsutskottet har vitsordat, att något måste göras. Kammaren tycktes likaledes vid ett föregående tillfälle ha varit enig om att något måste göras. Då nu det förslag, som då af herr Lindhagen framställdes, icke vann Riksdagens bifall, så återstår enligt mitt förmenande, såframt vi vilja, att rättstillståndet i landet skall vara tillfredsställande, ingenting annat än att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herr von Schéele.

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

Herr Nylander: Herr talman! Det vore dock något enastående, om Riksdagen nu skulle besluta att inrätta 3 nya ordinarie tjänstebefattningar med hvad därtill hörer eller tillsammans 12 nya tjänster för att därmed söka afhjälpa en befintlig, tillfällig balans af inneliggande ärenden. Riksdagen och särskildt denna kammare ha ju alltid velat iakttaga den största försiktighet, då det varit fråga om att anordna och anvisa medel för nya tjänster, och det förefaller mig, som om goda skäl föreligga för att äfven nu gå varsamt fram.

Nytan och lämpligheten af den föreslagna anordningen synas ej vara fullt klara. Föredragande departementschefen har själf framhållit, att den föreslagna åtgärden är afsedd att vara *provisorisk* och att man måste hafva som hufvudsyfte att på annat sätt än det nu tilltänkta söka minska högsta domstolens arbetsbörd. Hvarför skola då provisoriska befattningar förses med ordinarie innehafvare? Att anordningen ej heller är lämplig, påvisas af herr statsrådet, då han i sitt anförande till statsrådsprotokollet uttryckligen framhåller, att från rättssäkerhetens synpunkt — och detta är ju en synnerligen viktig synpunkt — förslaget otvifvelaktigt ej är tillfredsställande, och vidare, att en ökning af det nuvarande antalet justitieråd bör möta mycket stora betänkligheter. Beträffande den föreslagna fördelningen på afdelningar af högsta domstolens ledamöter yttrar herr statsrådet, att den vore förenad med olägenheter, ja, det säges till och med, att det vore oegentligt, att en afdelning af högsta domstolen varder sammansatt af blott fem ledamöter, hvilket skulle blifva fallet, om den föreslagna lagen antages. Häraf framgår otvetydigt, att till och med Kungl. Maj:t icke funnit den ifrågasatta anordningen fullt tillfredsställande, och såsom herrarna af handlingarna inhämtat, äro äfven högsta domstolens nuvarande ledamöter ingalunda eniga om att tillstyrka det förslag, som Kungl. Maj:t här framlagt. Det må under sådana omständigheter icke väcka förundran att äfven de, som icke äro specialister på detta område, anse sig böra hysa betänkligheter mot att bifalla förslaget.

Då nu Kungl. Maj:t tillika har för afsikt att, såsom vid föregående tillfälle blifvit framhållet, till nästa Riksdag framlägga förslag rörande åtskilliga lagändringar, på grund af hvilka rätt för part att fullfölja talan skulle inskränkas, hvarigenom ock arbetsbördan för högsta domstolen i någon mån skulle komma att minskas, och då dessutom — såsom af handlingarna visas — utredning pågår rörande ifrågasatt inrättande af en *administrativ högsta domstol*, så synes det mig uppenbarligen vara riktigast att nu icke fatta beslut om tillsättande af dessa nya provisoriska ordinarie justitieråd, utan att låta därmed anstå, till dess man blir i tillfälle att i ett sammanhang ordna det hela.

På grund af hvad som sålunda anförts ber jag, herr talman, få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Utskottet har uti sitt förvarande betänkande hemställt om afslag å den motion, som jag väckte i sammanhang med det förslag, hvilket jag framlade rörande

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

ändring i grundlagen, i syfte att tillförordnade ledamöter skulle få anställas hos högsta domstolen. Jag finner mig därutaf föranlåten att säga några ord, särskildt därför att jag anser, att denna fråga dock kan ses äfven ur andra synpunkter än dem, som framhållits från deras sida, hvilka yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Saken är nog icke så enkel, som vice ordföranden i lagutskottet framställer den, att det här gäller blott att afhjälpa balansen under de närmaste åren. Balans har förekommit i högsta domstolen förut många gånger och under många år. Och om saken uppskjutes ett år mer eller mindre, är detta icke någonting så äfventyrligt, som man föreställer sig, ifall man därigenom kan vinna andra fördelar, som till och med öfverväga den förra.

Enligt min uppfattning kan man också göra gällande, att denna fråga måste ses i sin helhet. Ty här gäller ingenting mindre än en fullständig omorganisation i vissa afseenden utaf högsta domstolens arbets sätt, eller arbetsbörda rättare sagdt. Justitieministern nämnde, att om man nu afslår denna sak, så måste den i alla fall komma igen nästa år på samma sätt. Men det är just det, som icke är så säkert. Jag tror — och många med mig — att detta förslag om tre nya ordinarie ledamöter i högsta domstolen, hvilka skola så att säga amorteras efter tre år, lätt kan blifva bara inledning till att anställa sex ordinarie justitieråd permanent. Och jag tycker, att, när man skall taga fram saken i dess hela vidd, man bör se den så att säga i ögonen och icke okritiskt förespegla sig, att det nu blott gäller ett billigt arrangemang för en viss tid.

Det beror helt och hållet på hvilka åtgärder Riksdagen och Kungl. Maj:t vilja vidtaga. Och jag vill då tillåta mig att framhålla, att för afhjälpan af balansen i högsta domstolen har från domstolens och från Kungl. Maj:ts sida ifrågasatts, dels att man skall vidtaga vissa lagändringar, i syfte att inskränka rätten att fullfölja talan eller eljest befria högsta domstolen från en del af dess arbetsbörda, och dels vidare i andra rummet att man skall öka högsta domstolens arbetskrafter. Men det sista förslaget, och det sätt, på hvilket det skall lösas, står i oskiljaktigt samband med sättet för den förra frågans lösning.

Nu har det inom högsta domstolen ifrågasatts tre olika sätt, på hvilka förstärkning af domstolens arbetskrafter skulle kunna komma till stånd. Det ena sättet är hvad som ifrågasätts i det nu föreliggande förslaget, som upptagits af Kungl. Maj:t och som icke förutsätter ändring i grundlagen. Det andra är förslaget om tillfälliga ledamöter, hvilka alltid skulle kunna tillförordnas, när det gäller att afhjälpa en tillfällig balans eller eljest vid tillfälle af behof. För det tredje har emellertid också framhållits af vissa ledamöter, att förstärkningen af högsta domstolens arbetskrafter bör bestå däruti, att sex ordinarie ledamöter för all framtid förordnas ytterligare utöfver de ledamöter, som redan nu finnas.

Hvad angår förslaget om tillfälliga ledamöter, har ju den saken fallit, och det är icke värdt att nu vidare tala om den. Jag vill dock erinra därom, att jag tror, att det varit mycket lyckligt om

detta förslag blifvit antaget af Riksdagen, ty man hade då på ett praktiskt sätt fått utväg att sedermera vid alla tillfälliga behof af förstärkning utaf högsta domstolens arbetskrafter kunna inrätta sig därefter, utan att på ett kanske allt för ingående sätt ingripa i rätten att fullfölja talan och eventuellt äfven uti högsta domstolens lagföredragning. I Norge har man tillfälliga ledamöter i dess högsta domstol, förordnade på viss tid, och ingen människa har där förmärkt någon olägenhet af en dylik anordning. Äfven i andra länder förekommer sådant. Men här föll saken därför, att man ju är rädd om våra grundlagar, och att man alltid misstänker, att möjliga ändringar i dem skola rubba något utaf deras goda och vackra principer. Och detta är ju lätt förklarligt. Men jag tror, att Riksdagens beslut i detta fall icke varit så lyckligt. Den saken är emellertid nu afgjord, och med den hafva vi därför icke åtminstone vid detta tillfälle vidare att befatta oss.

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

Då ställer sig frågan så: skall man vid detta förhållande vara nödgad att gå in på Kungl. Maj:ts förslag? Är det så, gäller det naturligtvis att granska detta förslag litet mer i sömmarna. Det första, som då möter, är att det är ett enastående förslag. Man har aldrig förut hört talas om, att det förordnats tre ordinarie tjänstemän, hvilka få anställning på lifstid för att uträtta ett arbete under en tid af 3 år, hvarefter man ställer dem på amotering under kommande år, till dess att andra platser blifva lediga i högsta domstolen. All den kostnad således, som detta förslag skall föranleda statsverket efter de 3 årens förlopp, är en utgift, hvilken skall läggas till kostnaden för den nytta, som dessa tre tjänstemän göra under dessa 3 åren. Detta är ett ovanligt förslag. Jag tror icke, att det någonsin förekommit något liknande förut.

Vidare är det den olägenheten med detta förslag, att det äfven under de 3 åren upprätthåller den grundsatsen, att en afdelning af högsta domstolen skall arbeta med endast fem ledamöter. Detta går väl an, ifall man kan arrangera saken så, som Kungl. Maj:t utlofvat, att på den afdelningen skall läggas de ringare målen äfvensom lagföredragning. Man kan dock icke alltid lyckas därutinnan. Men man kan ju möjligtvis lyckas i det stora hela under de tre första åren, och under den tiden blir då olägenheten icke så synnerligen stor. Under den tid, däremot, som kommer därefter, då man skall hitta på något sätt att gifva sysselsättning åt tre onödiga ledamöter, då måste man inrätta arbetet så, att högsta domstolen skall i vidsträcktare mån än nu sker arbeta på icke mindre än två femmansafdelningar. Det kan ifrågasättas, huruvida icke detta är i strid med grundlagen. Ty grundlagen säger, att i ringare mål kunna fem ledamöter besluta, men att i viktigare mål skola minst sju ledamöter vara närvarande. Det lärer också till och med händt, att en ledamot i högsta domstolen antecknat till protokollet, att han ansåge sig böra vägra att inlåta sig på ett mål, när blott fem ledamöter voro närvarande, därför att han icke ansåge saken såsom en bagatell. Man var så angelägen om förut att icke ändra grundlagen i föreliggande fall på lagligt sätt, i ändamål att få rätt anställa till-

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

förordnade ledamöter, men man drager sig icke nu för att kanske under en lång följd af år upprätthålla ett förfarande, som strider mot grundlagens mening och dessutom allmänt inom domstolen anses vara en stor och beaktansvärd olägenhet i arbetssättet, nämligen att vissa parter af en slump få sina mål afgjorda af fem ledamöter, under det att återigen andra parter få sina mål afgjorda af sju ledamöter.

Sedan kommer jag till det skäl, som anförts för Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att den föreslagna anordningen endast skulle vara ett provisorium. Kungl. Maj:t lägger en så stor vikt därvid, att denna omständighet rent af framhållits som förslagets kärnpunkt. Utan detta provisorium, som hvilat öfver förslaget, vore detsamma alldeles förkastligt. Det är nu emellertid, såsom jag nyss nämnde, ganska sannolikt, att det icke skall blifva blott ett provisorium. Och jag skall be att få gifva några skäl för detta mitt påstående.

Utskottet säger nu till att börja med på sid. 14 i betänkandet, att utskottet anser det vara mycket bra, att man fått förslaget nu, ty därigenom kan Riksdagen, fri från trycket af de nuvarande missförhållandena, underkasta de blifvande lagförslagen, som man har att vänta kanske nästa år, en sorgfällig pröfning. Ja, detta stämmer icke riktigt bra med hvad som framhållits inom högsta domstolen af flera dess ledamöter och särskildt uttryckts så, att det af Kungl. Maj:t nu förelagda förslaget står »i oskiljaktigt sammanhang» med vidtagande af åtgärder för minskning af högsta domstolens arbetsbörd. När man nästa år kommer till den saken — justitieministern har ju häromdagen utlofvat, att Riksdagen skulle stå inför den frågan nästa år — då är man visst icke »fri från trycket», utan man står tvärtom under ett tryck. För att den af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda anordning skall uppfylla sin bestämelse, måste man vidtaga alla de åtgärder, som af Kungl. Maj:t föreslagits. Det är således icke frihet från tryck, utan snarare att man handlar under ett tryck.

Med anledning af de två motionärernas framställning, hvilka ärligt upplyst, att under den närmaste framtiden högsta domstolens tid och arbetskrafter kunde väntas komma att tagas i anspråk för granskning af lagförslag, öfverstigande det ordinarie måttet, så att man redan därutaf har anledning att tro, att icke balansens afverkande skulle komma att ske genom de tre nya ledamöterna i någon större omfattning, säger utskottet vidare, att detta är en ytterligare anledning att tillsätta dem redan nu. Ty om det vore så, att det afsedda syftet icke skulle fullt vinnas genom Kungl. Maj:ts förslag, så är detta i alla fall ett större skäl att tillita detta redan nu. Men hvad innebär nu detta? Jo, att, när sluttiden kommer, det skall visa sig, att anordningen icke uppfyllt sitt ändamål, utan att man måste ingå på ett nytt förlängdt provisorium, eller göra en permanent anordning af saken. Utskottet har således här gifvit sig i väg åt motsatt håll mot hvad Kungl. Maj:ts proposition pekar. Sedan slår emellertid utskottet åter om och framhåller uttryckligen, att förslaget är endast en nödfallsutväg, och dess provisoriska natur

betonas särskildt, i det utskottet säger sig utgå från den förutsättningen, att denna lösning af frågan är af mera tillfällig natur. Ty annars vore förslaget mycket förkastligt, menar utskottet, särskildt ur synpunkten af fem-mansafdelningar. Således hänför sig utskottet här till något som strider mot hvad utskottet nyss förut sagt. Utskottets skäl äro i hvarje hänseende mycket svagt affattade och icke på något sätt bindande.

Hvad säger nu högsta domstolen och Kungl. Maj:t, att man behöfver åtgöra nästa riksdag, för att detta förslag skall gå i lås? Det kan vara skäl att påminna något om dessa åtgärder. Jo, de flesta ledamöterna i högsta domstolen säga, att det bästa sättet — och det som lärer af förhållandenas makt en gång tränga sig fram — är införande af summa revisibilis, d. v. s. att mål, som röra tvistiga belopp, understigande en viss summa, icke få underställas Kungl. Maj:ts afgörande. Man erinrar därvid om, att i Tyskland endast mål som röra större belopp än 1,500 riksmark förut fått underställas högsta domstolens pröfning, men att man af förhållandenas makt varit nödgad att höja denna siffra till 2,000 mark. Emellertid hafva dessa högsta domstolens ledamöter anmärkt, att en dylik åtgärd ännu hos oss är så opröfvad, att man icke bör tänka på densamma tillsvidare. Därför måste man tillgripa andra åtgärder. Och nu kommer det. I början af utlåandet betonas det så starkt, att *ingen af dessa åtgärder i och för sig är tillräcklig, utan att de endast i förening kunna anses vara ägnade att åstadkomma det resultat, som Kungl. Maj:t nu åsyftat genom sin proposition.* Dessa åtgärder äro då för det första, att lagföredragningen skulle helt och hållet borttagas. En och annan ledamot af högsta domstolen har visserligen ifrågasatt, att den blott delvis skulle borttagas, men de flesta ledamöterna säga, att den måste helt och hållet borttagas. Vidare har i afseende å fullföljd af mål och ärenden ifrågasatts sådan ändring, att revisionsskillingen skulle höjas från 150 till 300 kronor. Därjämte har föreslagits, att ansökningsmål icke vidare skulle remitteras till högsta domstolen utan afgöras i statsrådet utan sådan remiss. Det har äfven ifrågaställts, att vissa brottmål, som äro att hänföra till specialförfattningar, icke skulle få fullföljas till högsta domstolen, för så vidt parten icke blifvit fälld till urbota straff i hof-rätten. Äfvenledes har antydts inrättande af en andra instans i skiftesmål, så att dessa icke skulle gå direkt från ägodelningsrätt till högsta domstolen. Till sist har en ledamot af högsta domstolen föreslagit en del andra småändringar.

Allt detta måste således nödvändigt genomföras för att effekten af det föreliggande lagförslaget skulle blifva den man åsyftade. Så uttalade sig de ledamöter af högsta domstolen, hvilkas förslag ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga.

Hvad först angår frågan om ett borttagande eller en inskränkning af högsta domstolens laggranskning, vill jag påpeka, att hvarje ändring i det afseendet förutsätter ändring af grundlagen, och ett förslag därom kan således icke definitivt beslutas nästa riksdag, utan kan då endast förklaras hvilande för nästa riksdagsperiod. Men

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

för öfrigt har man sagt mig, att regeringen själf icke alls vore benägen för, att högsta domstolens laggranskning borttages, och jag föreställer mig, att detta närmast beror därpå, att det för regeringen är mycket bekvämt och fördelaktigt att kunna underställa alla lagförslag högsta domstolens pröfning och således få ansvaret för desamma i sista hand lagdt på högsta domstolen.

Hvad därefter angår rätten att fullfölja talan, är det väl ganska osannolikt, att då Riksdagen nyligen under starkt motstånd beslutat, att revisionsskillingen skulle höjas till 150 kronor, Riksdagen nu skulle vara villig att ytterligare höja den till 300 kronor. Detta har också inom domstolen påpekats.

Beträffande ansökningsärendena, så har man sagt mig, att regeringen icke heller varit vidare benägen för domstolens förslag att befria domstolen från dylika ärenden.

Det är således icke mycket, som här återstår att göra. Om man möjligen kan förstå högsta domstolens förslag, så har man däremot svårare att begripa, hur Kungl. Maj:t kunnat obetingadt upptaga detsamma, ifall det nu verkligen förhåller sig så att Kungl. Maj:t ej är med om alla dess förutsättningar. Allt beror på hvad Kungl. Maj:t i denna sak föreslår Riksdagen nästa år och hvad Riksdagen då kommer att besluta.

Jag anser således för min del, att många skäl tala för, att vi böra se denna fråga i hela dess sammanhang, och jag tror icke, att det är riktigt, att man genom förespeglingar om, att man här för billigt pris kan få ett provisorium, söker inlåta sig på en väg, som efter allt att döma med större sannolikhet leder till något, som är motsatsen till ett provisorium. Åtminstone är det ingenting härvidlag, som gifver anledning att förmoda, att nu här ifrågasatta anordningen endast skulle komma att blifva ett provisorium.

Under sådana förhållanden kan jag icke neka till, att jag för min del är mest böjd för att yrka bifall till det af herrar Ahlstrand och Nylander framställda yrkandet, nämligen afslag för närvarande på den kungl. propositionen.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Jag får för min del, i likhet med en föregående talare, säga, att jag icke kan taga på mitt ansvar att med min röst understödja ett förslag, som har till följd, att mängden af balanserade mål i högsta domstolen skulle komma att allt fortfarande ökas. Det har här redan blifvit antydtd, hvilka stora olägenheter det medför för en massa rättssökande, att deras mål ligga i årtal i högsta domstolen utan att blifva afgjorda. Herrarne känna nog till litet hvar eller ha åtminstone en föreställning om, hvilka obehag en dylik sakernas ordning måste försorsaka. Sedan Riksdagen nu emellertid icke velat godkänna herr Lindhagens motion, kan jag för min del icke finna något annat sätt att afhjälpa nu ifrågavarande missförhållande än att bifalla det nu föreliggande förslaget. Såsom vi allesammans veta — herr statsrådet har för öfrigt redan erinrat därom — får enligt grundlagen högsta domstolen icke bestå af fler än 21 leda-

möter, och således kunna vi icke öka antalet utöfver detta, utan kunna blott föreslå tre nya justitieråd. Jag anser emellertid, att det vore en stor fördel, om vi finge en sådan förstärkning af högsta domstolens arbetskrafter. Jag tror, att därigenom skulle man kunna afhjälpa i icke ringa mån de olägenheter, som för tillfället förefinnas med afseende å högsta domstolens arbete. En hel del mål skulle nämligen då kunna blifva afarbetade och sålunda antalet balanserade mål i högsta domstolen i väsentlig grad nedbringas.

Nu säger en talare, som yrkat afslag å det nu förevarande förslaget, att den nu ifrågasatta anordningen visserligen är afsedd att vara ett provisorium, men att den nog kommer att blifva permanent. Det vet emellertid ingen af oss ännu, hur det kommer att blifva med den saken, men det veta vi, att med en dylik anordning skulle man kunna afhjälpa det missförhållandet, att målen allt för mycket hopa sig i högsta domstolen. Om vi nu få dessa tre nya justitieråd, skulle ju dessa, sedan ett så stort antal som tjuguen ej vidare behöfdes, kunna efter hand komma i stället för tre af de nuvarande justitieråden i den mån som ledigheter bland dem inträffade. På det sättet skulle man kunna nedbringa antalet justitieråd till 18, så att normala förhållanden åter inträdde. Jag kan sålunda icke förstå, att den nu föreslagna anordningen skulle medföra några sådana olägenheter, som man här befarat.

Hvad skulle följderna blifva, om Riksdagen icke godkänner detta förslag? Jo, de 18 justitieråden kunna icke hinna med allt arbete, som gifves dem, utan antalet balanserade mål i högsta domstolen kommer att ökas undan för undan, och i sista hand blir det den rättssökande allmänheten, som får lida af detta. Vi kunna icke nästa år vidtaga en sådan lagändring som den af herr Lindhagen omnämnda och öka justitierådens antal med sex ordinarie, ty därtill fordras först en grundlagsändring, utan först om fyra år kan ett sådant förslag börja att tillämpas. Men under tiden kunna många olägenheter och många förluster drabba personer till följd däraf, att de måste vänta så länge, innan de få sina mål afgjorda i högsta domstolen.

Jag kan för min del icke finna annat, än att det sätt, som här blifvit föreslaget att reda upp denna sak, är både praktiskt, enkelt och billigt, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets nu förevarande förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman! För att belysa, huru balansen i högsta domstolen är beskaffad, vill jag nämna — jag fäster mig härvid endast vid revisionssakerna, som äro de viktigaste — att under åren 1860—1863 var balansen oerhördt stor och uppgick till 8 å 900 mål om året. Därefter vidtog Riksdagen särskilda anordningar och balansen nedbragtes; så att den år 1868 endast utgjorde 146. Först år 1887 hade den uppgått till 300, men 1903 var den 723, år 1904 omkring 900 och vid 1905 års slut, om inga särskilda åtgärder vidtagas, torde man lätt kunna räkna ut, att den blir omkring 1,100.

Angående förstärkning af högsta domstolen.
(Forts.)

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

Ett sådant förhållande kan man emellertid icke stå till svars för. Nu har därför från Kungl. Maj:ts sida framställts förslag därom, att man skulle vidtaga särskilda åtgärder, som framdeles skulle komma att minska högsta domstolens arbete, men samtidigt göra något för att nedbringa denna oerhördt stora tillfälliga balans.

Hvad beträffar de anordningar som äro ställda i sikte, har herr Lindhagen nyss uttalat sig om dem, men jag ställer mig mycket tviflande gent emot en hel del af dessa anordningar och tror icke, att Riksdagen skall komma att godkänna så många af dem och icke på långt när i den utsträckning, som Kungl. Maj:t tänkt sig. Men under sådana förhållanden är det ännu nödvändigare, att man söker nedbringa den arbetsbalans, som nu förefinnes. Nu har det talats om, att det i fråga härom varit skiljaktiga meningar inom högsta domstolen. Det är likväl 16 utaf 18, som ansett, att något ovillkorligen bör göras redan nu, och talet om att det skulle vara så grundlagsstridigt, kan väl icke vara så farligt, då i alla fall flertalet af högsta domstolens ledamöter förordat just detta sätt.

Nu säges det, att det kan icke vara rätt att för detta ändamål inrätta ordinarie ledamöter. Ja, därom kan man tvista; det kan ju hända, att det vore bättre med extra, men förslaget därom har afslagits. När man nu icke vill inrätta extra, skall man då icke inrätta ordinarie? Ja, säger man, inrätta dem då för alltid. Enligt grundlagen är det bestämdt, att ledamöternas antal får vara 21 och nu är det fråga om att öka antalet till denna siffra 21, som grundlagen medgifver. Då kan man säga, att vi skola med ens tillsätta ordinarie för att fylla siffran till 21. Jag håller emellertid Kungl. Maj:t räkning för att Kungl. Maj:t icke ifrågasatt detta, då det kan komma i fråga att genom förändrade anordningar ett framtida behof icke blir af alla dessa; man vet i alla fall icke hvad framtiden innebär. Därför har Kungl. Maj:t föreslagit ett provisorium och, såsom herr Lindhagen sade, står det verkligen också i ett oskiljaktligt sammanhang med frågan om hvad Riksdagen framdeles kommer att besluta på Kungl. Maj:ts blifvande förslag. Om intet häraf kommer att bifallas, är jag alldeles öfvertygad om, att kommande Riksdagar måste besluta, att dessa tre få fortfara. Är det åter så, att Riksdagen kommer att bifalla Kungl. Maj:ts blifvande förslag till större delen, kan det komma att stanna vid hvad nu är föreslaget, eller att justitieråden endast skola vara under tre år och sedan afgå vid dödsfall eller då något dylikt inträffar. Emellertid anser jag icke, att vi böra tvinga Kungl. Maj:t att genast inrätta ordinarie tjänster för all framtid, då vi icke veta hvad denna kan bära i sitt sköte. Men hvad vi måste göra det är att nu skaffa ytterligare arbetskrafter i högsta domstolen, och när det icke kan gå genom användandet af tillförlitliga arbetskrafter, vill jag hoppas, att Riksdagen måtte bevilja ordinarie just för den rättssökande allmänhetens skull.

Herr Lindhagen: Jag vill blott framhålla hurusom herr Zetterstrand nu å ena sidan har erkänt, att det här icke under några villkor är fråga om, att det i framtiden får blifva en permanent

ökning i högsta domstolens ordinarie arbetskraft. Detta framhålles också i den kungl. propositionen såsom mötande de allra största betänkligheter, och utskottet har för sin del accepterat hvad Kungl. Maj:t i det afseendet uttalat. Det är just med hänsyn till dessa betänkligheter, som Kungl. Maj:t framkommit med det nu föreliggande förslaget. Men på samma gång erkänner emellertid herr Zetterstrand också, att det visst icke är omöjligt, att den nu föreslagna anordningen skulle kunna komma att blifva permanent, och han har alltså i den punkten desavouerat såväl utskottet som Kungl. Maj:t.

*Angående
förstärkning
af högsta
domstolen.
(Forts.)*

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Ur den rättsökande allmänhetens intresse synes det mig vara att på det högsta beklaga, om förevarande förslag skulle falla. Den rättssökande allmänheten får redan nu vänta en oskäligt lång tid på domar och utslag i högsta domstolen, och denna tidsutdräkt kommer naturligen att ökas i samma mån som balansen ökas. och att den kommer att ökas under de närmaste åren, har man all anledning att vänta. Vi skola tänka oss, att högsta domstolen under den närmaste tiden förutom den sedvanliga laggranskningen äfven får att granska sådana stora lagförslag som krigslagstiftningskommitténs förslag, förslag till ny arrendelagstiftning samt Norrlandskommitténs förslag och kommer således den åt laggranskning anslagna eller beräknade tiden troligen att ökas i hög grad, om icke mångdubblas.

Jag tror således att, äfven om man genom en del bagatellmåls undandragande från högsta domstolen skulle lätta arbetsbördan, denna arbetsbörda dock blir så stor, att afarbetningen af balansen skulle komma att dröja tämligen länge. Och för öfrigt, mina herrar, denna lättnad i högsta domstolens arbetsbörda skulle, synes det mig, på ett för rättskipningen mycket bättre sätt kunna ersättas genom en utförligare och mera detaljerad domsmotivering än hvad nu är fallet. Högsta domstolen är och skall vara icke endast sista instans för rättskipningen; den skall också vara vägledande och normerande för rättskipningen och rättspraxis i hela vårt land, och detta mål kan aldrig vinnas, om icke högsta domstolen närmare och utförligare motiverar sina domar.

Att högsta domstolen icke vill undandraga sig detta, därom är jag öfvertygad, men högsta domstolen kan till följd af sin nuvarande stora arbetsbörda icke hinna därmed. Högsta domstolens ledamöter måste under nuvarande förhållanden till och med använda sin sommarledighet och sina ferier till att granska lagförslag. Är det då rätt att dröja med antagande af nu föreliggande förslag, som vi antagligen få igen ett annat år? Det är fara i dröjsmål just för den rättssökande allmänheten och det är i dess intresse jag yrkar bifall till föreliggande förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann

den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna proposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utvisade 118 ja mot 67 nej, hvadan således utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till hämmande af tuberkulossjukdomens utbredning, föredrogs härupå; och blef berörda utlåtande af kammaren godkändt.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 5.

Vidare föredrogs och godkändes Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 21, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen beslutet genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 6.

Härefter föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra militiebostället Forstena n:o 1 med Önans n:o 1 och Femtungan n:o 1 i Alfsborgs län; samt

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under Kungsörs norra kungsladugård dagsverkskyldiga lägenheten Borgvik n:o 1 i Västmanlands län;

n:o 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället Lilla Svedala n:is 1, 5, 18 och 19 i Malmöhus län hörande områden;

n:o 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Klings-torp n:o 1 i Kristianstads län;

n:o 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efter-skänkande af kronans rätt till danaarf efter afidne muraren P. Ömans hustru Maria Amalia Öhman, född Karlström;

n:o 72, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra militiebostället Torsjö n:o 1 jämte Fals-torp n:o 1, ett torp, i Östergötlands län hörande lägenheter och torp;

n:o 73, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra häradshöfdingbostället Härnum n:o 1 i Älfsborgs län hörande utmarksskifte;

n:o 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upp-låtelse från Svartsjö kungsladugård af mark för fattighus m. m. åt Sänga kommun;

n:o 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra militiebostället Ulfvestorp n:o 1 Storegård i Älfsborgs län hörande områden;

n:o 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till lotten n:o 1 af förra militiebostället Tvängstorp n:o 3 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 77, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till lotten n:o 2 af förra militiebostället Tvängstorp n:o 3 i Kristianstads län hörande lägenhet;

n:o 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af Roma klostrets kungsgård i Gotlands län;

n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa lägenheter från indragna militiebostället Löfvestads kungsgård n:o 46 i Malmöhus län; och

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från förra militieboställena Raskarum n:is 6, 8 och 9 samt Raskarum n:is 3 och 5 i Kristianstads län.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns slutligen upptaget Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 20, i anledning af väckta motioner angående omorganisation af länsstyrelserna och revision af instruktionen för landshöfdingarne i rikets län.

*Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.*

Till utskottets behandling hade hänvisats två inom Andra Kam-maren af herr *E. Räf* väckta motioner: n:o 126, däri hemställts, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det

Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)

Kungl. Maj:t täcktes — till vinnande af ökade garantier för de administrativa besvärsmålens noggranna bedömande efter lag och laga stadgar, rättssäkerhetens kontinuitet samt rättsskipningens oberoende — företaga behöflig omorganisation af Kungl. Maj:ts befallningshafvande samt därmed i sammanhang stående öfriga åtgärder», och n:o 215, däri motionären »med bibehållande af (förutnämnda) motionens hela innehåll i öfrigt» ändrat sitt förslag till en hemställan, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes» — till vinnande af förut angifna ändamål — »låta företaga en revision af instruktionen för landshöfdingarna af 10 november 1855 och i sammanhang därmed vidtaga utredning af öfriga frågor, hvilka däraf kunna beröras, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvilka af sådan revision och utredning kunna för-
anledas».

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t — till vinnande af mera betryggande former för afgörandet af vissa på Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning ankommande mål och ärenden — låta företaga revision af instruktionen den 10 november 1855 för landshöfdingarna i rikets län samt de vid länsstyrelserna anställda tjänstemän äfvensom lämna Riksdagen tillfälle att yttra sig öfver det förslag, hvartill sådan revision kunde gifva anledning.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Olofsson*, *Andersson* i Löfhult. *Österberg* och *Petersson* i Dänningelanda, hvilka yrkat, att herr Råfs förevarande motioner icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Österberg* anförde: Herr talman! Såsom herrarne finna af det föreliggande utskottsbetänkandet, ha fyra ledamöter af utskottet reserverat sig mot det slut, hvartill utskottet kommit, och då jag är en af dessa reservanter, ber jag att här få yttra några ord i frågan.

Motionären har väckt tvenne motioner i detta ämne, dels en motion, den första, åtföljd af en motivering, dels en motion, som endast utgöres af en kläm. Om man studerar motionärens bägge motioner, finner man, att den sista motionen, som endast innehåller en kläm, icke står i något egentligt sammanhang med den motivering, som i den första motionen förebragts. Nu har utskottet, på grund af motionärens andra motion, den som saknar motivering och endast har kläm, byggt ett förslag, däri utskottet föreslår en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en revision af instruktionen för Konungens befallningshafvande.

Reservanterna anse på i reservationen anförda skäl, att en dylik skrifvelse icke kan byggas på de här föreliggande motionerna. Utskottets förslag står nämligen icke i det ringaste sammanhang med motionärens resonemang i motiveringen till hans första motion.

Där framgår tydligt, att motionären vill ha något annat än det, som utskottet här slutligen föreslagit. Då utskottet sålunda, enligt reservanternas uppfattning, i sitt förslag egentligen gått utöfver hvad motionären ursprungligen afsett, så kunna vi icke finna det vara fullt riktigt, att utskottet här tillstyrker en skrifvelse.

Det skulle äfven på det högsta förvåna mig, om motionären själf kan vara tillfredsställd med det resultat, hvartill utskottet här kommit. Det kan ju hända, att han är det från den synpunkten sedt, att han då skulle vinna en framgång med sin motion, men han får sannerligen icke hvad han själf har önskat och hvad han i motiveringen till sin första motion anser vara det grundläggande för sin uppfattning i denna fråga.

För att icke trötta kammaren skall jag inskränka mig till att föreslå, att kammaren ville afslå utskottets hemställan och bifalla den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Den föregående ärade talaren gjorde den anmärkningen mot utskottet, att utskottet kommit med ett förslag, som saknade anslutning till den motivering, som föreligger i motionärens första motion. Jag tror icke, att den ärade talarens uppfattning är så alldeles riktig i det fallet.

Den ärade talaren sade, att motionären i sin första motion begärt något helt annat än det, som utskottet i sitt betänkande föreslagit. Nej, han har möjligen i sin motivering syftat till något *mera*, än hvad utskottet här föreslagit, men icke till något *annat*.

Motionären har i sin första motion föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en omorganisation af Konungens befallningshafvande. Nu kan man ju tänka sig, att en omorganisation kan ske på mångahanda sätt. Den behöfver icke nödvändigtvis innefatta en fullständig omstöpning, d. v. s. inrättande af något nytt i stället för hvad som redan finnes, utan en omorganisation af ett sådant ämbetsverk som det nu ifrågavarande kan mycket väl tänkas bestå i en förändrad anordning och ett förändradt användande af inom verket befintliga krafter.

Då motionären i sin senare motion har begränsat sitt yrkande till att blott begära en revision af landshöfdingeinstruktionen, har väl utskottet varit berättigadt att yttra sig öfver detta hans yrkande, oafsedt om motionären för detta sitt yrkande anfört något som helst skäl eller icke. Att motionären här verkligen anfört skäl, därom har utskottsmajoriteten varit öfvertygad, äfven om den ansett, att bättre skäl än de af motionären angifna kunde anföras.

Då jag således icke anser, att utskottet härvidlag gått utanför motionen, utan yttrat sig just om det, som motionären i sin senare motion begärt, nämligen om en revision af landshöfdingeinstruktionen, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ohlsson i Halmstad: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande utskottsbetänkandet synes mig förete bilden af ett

*Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)*

Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)

sannskyldigt janushufvud. Janus var en gammal romersk gud med tvenne ansikten. Han representerade dagen, och det ena ansiktet tänktes vändt mot morgonsolen, det andra åter mot den inbrytande natten. På samma sätt är detta utskottsbetänkande ett janushufvud, hvars ena ansikte med ett visst sarkastiskt leende är vändt mot motionärens motivering, motionen n:o 126, och hvars andra ansikte med en allvarlig prägel är vändt mot motionärens kläm i hans motion n:o 215. Med ledning af denna utskottets anvisning, ber jag att till en början få tala några ord om utskottets yttrande angående den första delen.

Utskottet säger, att motionärens motivering har varit något oklar, så att man just icke rätt vet, hvad han velat. Jag erkänner visserligen, att motionärens motivering icke är kristallklar, men den är dock, synes det mig, fullkomligt tydlig, om man blott söker att där följa den ledande tråden, och den ledande tråden härvidlag är hans önskan att få till stånd en omorganisation af Konungens befallningshafvande med tillsats af lekmannaelement. Motionären har alldeles bestämdt uttalat sig emot en revision, som afsåge endast personalförstärkning. Han säger härom — jag skall be att få citera hans egna ord — »ty att det behöfs en *omorganisation* och ej blott en *personalförstärkning* synes mig ligga för öppen dag». Men det är just detta senare, som utskottet föreslagit — åtminstone i förbigående i den motivering, som det framlägger. Det tänker sig nämligen den utvägen, att landskamreraren och landssekreteraren skulle få beslutanderätt jämte landshöfdingen, och dessa skulle rösta på vanligt sätt per capita. Dessutom har, som jag sade, motionären framhållit önskvärdheten af att äfven lekmän skulle få sitta i denna nya domstol, som i administrativa mål skulle ersätta Konungens befallningshafvande i dess nuvarande form. Idén härtill har motionären fått från häradsrätterna. Men då han väl inser, att dessa icke i allo kunna utgöra mönstret härvidlag, hänvisar han till den högsta administrativa domstolen, hvars organisationsplan för närvarande är under utarbetande hos Kungl. Maj:t.

Motionären säger om denna tanke att här anlita lekmän: »Men dessutom torde också böra ifrågasättas, om ej detta ämbetsverk eller, om man så vill, denna domstol borde hafva någon uppsättning, som motsvarade nämnden i våra häradsrätter.» Och om den högsta administrativa domstolen såsom mönster säger motionären: »Beträffande den nya organisationen bör den naturligtvis i alla tillämpliga delar inrättas med hänsyn till den nu ifrågasatta administrativa domstolens organisation.» Han har således alldeles tydligt förutsatt först inrättandet af en administrativ högsta domstol och sedan, att den administrativa domstolen hos Konungens befallningshafvande skulle anordnas efter den förra som mönster. Då måste man med skäl fråga: har icke motionären här haft något för brådtom? Kan det vara möjligt att, innan denna administrativa högsta domstol blifvit inrättad, använda densamma som mönster för de lägre administrativa domstolarne? Det synes mig, som om utskottet haft tillräcklig anledning att hemställa, att då det mönster, som

herr Räf här tänkt sig, ännu icke finnes till, motionen måtte få anses vara för tidigt väckt och på den grund icke böra till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda. Men ödet hade annorlunda beslutat.

Herr Räf har den här gången icke varit — om jag får tillåta mig detta uttryck — nog listig gentemot andras hjälpsamhet. Han påyrkar i klämman något helt annat, än hvad han talat om i motiveringen, han föreslår nämligen en revision af instruktionen för Konungens befallningshafvande. Jag kan icke förstå, att icke herr Räf märkte denna motsats, men det skedde väl i hastigheten. Sålunda kom emellertid en kläm till stånd, som gaf utskottet ett synnerligen kärkommet tillfälle att därur deducera fram en bevisföring och en motivering, sådan som utskottet själf ville ha dem. På det sättet har ju herr Räfs kläm i den senare motionen i alla fall gjort sin nytta.

Man har nu sagt, att utskottet icke har att göra med motiveeringen, utan endast med klämman, och det är med anledning af den, som det fattar beslut. Men detta måtte väl vara en princip, som står i strid med hvad i öfrigt gäller i fråga om utskottsutlåtanden, ty icke längre tid än jag varit med här i riksdagen, har jag sett en massa motioner, som utskotten slagit ihjäl på den grund, att motionären förebragt alltför bristfällig motivering. Men här i detta fall skall man blott hålla sig till klämman. Jag undrar hvad statsutskottet skulle säga, i fall en motionär i sin motivering uppvisade behovet af att ett nytt krigsfartyg byggdes, men sedan i sin kläm begärde ett anslag för sjöfartens befrämjande.

Jag instämmer till fullo med utskottet i dess yttrande, att »med det nu anförda torde utskottet få anses hafva påvisat, att det behof af ökade garantier för administrativjusticens noggranna handhavande efter lag och laga stadgar, som Riksdagen i sin skrifvelse den 28 mars 1903 framhållit med afseende på pröfningen i högsta instans, äfven förefinnes med afseende på den domsrätt, som utöfvas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande». Detta är en sak, som jag icke på något sätt vill opponera mig emot. Jag erkänner lika väl som utskottet och reservanterna, att den gamla, 50-åriga landshöfdinginstruktionen är så pass otidsenlig, att den tål väl vid att blifva rent af omarbetad. Jag vill dock icke, i olikhet med utskottet, vara med om något provisorium, ett tillfälligt afhjälpande härvidlag. Vi ha ju nu i utsikt att få en administrativ högsta domstol, och utskottet har på ett ställe talat om, att denna administrativa högsta domstol kan blifva mönster för och gifva anledning till inrättande af lägre administrativa domstolar. Då skulle den anordning, som utskottet här tänkt sig, endast blifva af tillfällig natur. Men hvad skulle det tjäna till? Icke äro väl Konungens befallningshafvandes domslut så urbota, att man icke skulle kunna vänta ännu några år, så att man kunde få båda dessa slag af administrativa domstolar lämpligen inrättade dels i och för sig, dels i förhållande till hvarandra. Jag tror sålunda icke, att det i detta fall är någon fara i dröjsmål.

*Om revision af
landshöfding-
instruktionen.
(Forts.)*

Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)

Då jag för öfrigt icke är öfvertygad om att det sätt, hvarpå utskottet tänkt sig denna sak anordnad, skulle vara fördelaktigt, enär det skulle helt och hållet utesluta det i många fall redan befintliga lekmannaelementet — och att den tanken börjar att i våra dagar tränga igenom, att lekmännen icke böra på ett dylikt sätt uteslutas, visar bland annat Kungl. Maj:ts proposition om lek-mäns adjungerande vid våra vanliga domstolar — så kan jag för min del icke ansluta mig till utskottets hemställan. Jag gör det så mycket mindre, som jag tror, att bland våra landshöfdingar — man må säga om dem hvad man vill — finnas många synnerligen dugande män, som ha den praktiska lekmannens syn på tingen och därför icke alltid känna sig bundna af rent formellt juridiska åskådningar. De äro ju för öfrigt pliktige att rådgöra med den af tjänstemännen, kamreraren eller sekreteraren, till hvars område ett ärende hör. Man skulle sålunda för ett provisorium taga bort den möjlighet, som för närvarande finnes, att i viss mån låta lekmannaelementet få vara med vid handläggandet af hithörande saker. Det har, som redan blifvit påpekad, emellertid nog sina sidor att vänta härvidlag, men har det gått hittills, kan det väl gå fortfarande en tid, till dess att denna angelägenhet blir på ett tillfredsställande sätt ordnad.

Huru den ärade motionären kommer att ställa sig i frågan, om han känner en större kärlek till fosterbarnet än till det egna barnet, det är mig obekant, och det återstår att se, men mig synes, som om han, därest han vill vara konsekvent, borde yrka afslag å utskottets hemställan, hvilket jag för min del, herr talman, skall taga mig friheten att nu göra.

Häruti instämde herr *Petersson* i Dänningelanda.

Herr Räf: Herr talman! Två af de siste talarne ha uppläst vissa delar af mina motioner i denna fråga och sedan öfver dem gjort sina utläggningar. Jag skall nu taga mig friheten att göra mina egna utläggningar i samma sak.

Hvad jag egentligen motionerat om, det är »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes» till vinnande af förut angifna ändamål — »låta företaga en revision af instruktionon för landshöfdingarna af 10 november 1855 och i sammanhang därmed vidtaga utredning af öfriga frågor, hvilka däraf kunna beröras, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvilka af sådan revision och utredning kunna föranledas».

Därpå har utskottet, som för öfrigt välvilligt behandlat min motion, svarat att det icke vill gå längre än till en hemställan, om att »Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t — till vinnande af mera betryggande former för afgörandet af vissa på Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning ankommande mål och ärenden — låta företaga revision» o. s. v., alldeles detsamma som jag nyss läste upp ur min motion.

Hvad reservanterna beträffar säga de: »Hvad motionärens

yrkande i motionen n:o 215» — alltså den som jag nyss citerade — »i och för sig vidkommer, kan det visserligen icke bestridas, att den nu femtioåriga landshöfdingeinstruktionen kan behöfva öfverses och bringas mer i öfverensstämmelse med vår tids uppfattning af å ena sidan personlig maktbefogenhet och å andra sidan personlig rätts-säkerhet.»

*Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)*

Mig förefaller det, som om jag, utskottet och reservanterna äro i den allra bästa samklang, hvad hufvudsaken beträffar, och att det endast är med afseende å själfva formaliteterna, som vi skilja oss.

Men i fråga om formaliteterna skilja vi oss högst betydligt. Reservanterna säga nämligen: »Men motionären har i dessa fall icke gifvit någon som helst anvisning», d. v. s. anvisning om huru jag tänkt mig denna sak. Jag skall då be att få läsa några rader ur min motion — de återfinnas på sid. 26 i det häfte, där motionen står — och af dem framgår tydligt, att jag velat, att vid den af mig påyrkade revisionen af landshöfdingeinstruktionen »konstitutionsutskottets och Riksdagens grundsats, att »befogenhet i fråga om afgörande af administrativa besvärsmål» ej lägges i någons hand, som har en »ställning såsom innehafvare af förtroendesysslor», måtte strängt tillämpas. Det är precis detsamma, som Riksdagen uttalade förlidet år. Vidare vill jag gentemot påståendet, att jag icke gifvit några som helst anvisningar i hvilken riktning en revision bör gå, här anföra följande ur motionen: »Att de lagkunniga tjänstemän, som skola döma i sådana mål, ej på något sätt behöfva känna sig besvärade af en sådan förtroendemans makt eller pondus, bör, menar jag, i konsekvens med denna utskottets och Riksdagens åsikt äfven strängt tillämpas.»

Vidare har jag uttalat den önskan, att man måtte mera än hvad nu är fallet »tillfredsställa anspråken på kontinuitet, så att den rättssökandes garantier ej behöfva vara så mycket beroende af tillfälliga tjänstledigheter och lika tillfälliga förordnanden inom ämbetsverket». Jag har äfven uttalat den grundsatsen, att »de personer, som hafva den dömande makten i sin hand, böra också hafva *tid* att med största noggrannhet följa med och sätta sig in uti nyutkomna lagar och förordningar samt möjligen och, om tiden så medgifver, afgifva yttranden öfver förslag till sådana», och jag har äfven velat, att hänsyn måtte tagas till att dessa personer, som jag nyss talade om, »under inga omständigheter betungas med så mycket arbete, att detta lägger hinder i vägen för dem att underkasta rättsvisterna en noggrann judiciell behandling».

Jag vill vidare, då reservanterna säga, att jag icke gifvit någon som helst anvisning i hvilken riktning den nu ifrågasatta revisionen skulle gå, fästa uppmärksamheten på följande uttalande i min motion, nämligen att det skulle vara hälsosamt, såsom en motvikt mot regeringsmakten, om hos Konungens befallningshafvande också insattes ett lekmannelement, och jag yttrar därom: »Men dessutom torde också böra ifrågasättas, om ej detta ämbetsverk eller, om man så vill, denna domstol borde hafva någon uppsättning, som motsvarade nämnden i våra häradsrätter. Detta beror dock i någon

Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)

mån på huru organisationen i öfrigt bildas. Att allmogemannen genom såväl god sakkänedom om ortens förhållanden som också genom sin i allmänhet goda karaktär och rättrådighet väl häfdat sitt anseende och den makt lagen lägger i hans hand vid äfven de allvarligaste domars afkunnande vid häradsrätten talar för, att dessa hans egenskaper, rätt använda, helt säkert skulle komma äfven den administrativa lagskipningen till långt större gagn, än man i allmänhet nu synes vara benägen att antaga». o. s. v.

Jag menar således, att man icke med fog kan säga, att jag ej gifvit någon anvisning i afseende å en dylik revision, och att det rent af måtte vara något misstag, då reservationen påstår, att jag icke gifvit *någon som helst* anvisning på huru jag tänkt mig saken.

Nu skall jag öfvergå till en annan punkt, däri reservanternas klandrat mina motioner. De säga nämligen, att det skulle vara så ofantligt stor skillnad mellan mitt yrkande i den ena motionen på omorganisation och mitt yrkande i den andra på revision. Det må så förefalla vid första påseendet. Men jag tänker mig, att med revision förstås ungefär detsamma som upprättandet af ritning till en ombyggnad, och med organisation utförandet af själfva byggnaden. Jag har således först tänkt på hvad jag i fråga om själfva saken önskar, och därefter har jag framställt önskan om revisionen eller ritningen till just den önskade byggnaden. Jag menar således, att jag har sett saken från praktisk synpunkt.

Nu säga reservanternas, att min slutliga hemställan är ett fullkomligt påhäng till en fullkomligt omaka motivering. De säga, att jag har motiverat min hemställan på ett sätt och därefter hängt på något, som är alldeles omaka till denna motivering, och det egendomliga är, att de säga, att det är ett »fullkomligt påhäng». Jag har eljest icke varit van att göra fullkomligheter, men här skulle jag nu ändt-ligen hafva åstadkommit något fullkomligt. Jag har sett, att kammaren understundom har mycket god förmåga att höra. Jag skall därför be att få läsa upp slutet af min motivering, så att kammaren själf får bedöma, huruvida min hemställan verkar som ett »fullkomligt påhäng» eller om den verkar såsom ett ofullkomligt påhäng eller om den till äfventyrs verkar fullkomligt som ett påhäng. Det är att märka, att, såsom nyss sades, jag i motiveringen öfvergår från tanken på organisationen till hvad jag slutligen vill, som också närmare bestämmes i själfva klämman, nämligen revision. I den första af mina motioner säger jag: »Att institutionen Konungl. Maj:ts befallningshafvande och därmed »Instruktion för landshöfdingarne den 10 november 1855» icke numera i allmänhet äger något allmänhetens *odelade* förtroende, torde händelserna under de senare åren nogsamt hafva gifvit till känna. Flera gånger har också frågan om någon förändring härutinnan varit å bane. Vid förra årets riksdag motionerade herr Hedin och ville en revision af hela landshöfdingeinstruktionen, men vågade sig för tillfället ej begära revision af mera än dess § 10, hvilket också Andra Kammaren för sin del beslutade.

Då emellertid en fullständigare utredning af i denna min motion

åsyftade förhållanden måste blifva af vidtomfattande beskaffenhet och helst ske i sammanhang med och med hänsyn till frågan om inrättande af regeringsrätten, beder jag härmed få hemställa», hvarpå följer motionens kläm. Klämman i den sista motionen åter lyder:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes — till vinnande af ökade garantier för de administrativa besvärsmälens noggranna bedömande efter lag och laga stadgar, rättssäkerhetens kontinuitet samt rättsskipningens oberoende — låta företaga en revision af instruktionen för landshöfdingarna af 10 november 1855 och i sammanhang därmed vidtaga utredning af öfriga frågor, hvilka däraf kunna beröras, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvilka af sådan revision och utredning kunna föranledas».

Jag hemställer nu, huruvida klämman i min sista motion verkar mera såsom ett påhäng till motiveringen i den första än handen som påhäng till armen. Denna kläm synes mig vara en naturlig utveckling af själfva min önskan, nämligen en lämplig omorganisation efter en af Riksdagen godkänd revision af instruktionen.

Reservanterna hafva vidare sagt, att jag till allt annat elände icke heller valt den rätta tidpunkten för min framställning. De säga, att »det torde ligga i öppen dag, att tiden icke ännu är inne för ett förslag i den riktning, hvartill motiveringen följdriktigt skulle leda». Härpå svarar jag, att länsstyrelsen alltid måste stå i ett bestämdt förhållande till Kungl. Maj:t. En karaktärsförändring hos den ena måste sträfva efter en rubbning hos den andra. De äro olika kuggjul i samma maskineri. Om öfverdomstolen förändrar sin karaktär, så måste den lägre domstolen också i någon mån förändras. Och är det då så, att man kan göra förändringen samtidigt på båda ställena, så måtte väl detta vara både bäst och billigast. Så har jag resonerat och tänkt, och så har jag äfven hört andra säga skulle vara bäst.

Hvad jag i min motion begärt, är som jag förut antydt grundadt på det allmänt erkända och af Riksdagens båda kamrar år 1903 uttalade förhållandet, att vår nuvarande administrativa rättsskipning icke kan anses erbjuda de rättssökande tillräckligt stora garantier. Detta uttalades såväl af Första som af Andra Kammaren, och härom skref Riksdagen till Kungl. Maj:t. I afseende å denna sak måtte jag väl således åtminstone stå på fast mark. Jag anser verkligen också, att dessa Riksdagens ord borde vara nog att väcka äfven den mest sofvande och oerfarne. Det händer nämligen annars ofta, att personer, som till äfventyrs icke hafva varit ute för synnerliga svårigheter, icke känna ett missförhållande så väl som den, hvilken varit med om svårigheterna. Jag har också just i själfva utskottet hört, huru personer, som varit illa ute på detta område, varit nog så villiga att gå med på en revision, under det att däremot andra, som saknat erfarenhet, varit nog så motspänstiga. Och jag förmodar, att det är förhållandet äfven med åtskilliga af reservanterna, att de icke hafva tillräcklig erfarenhet om saken. Det

Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)

kan ju hända, att de om några år kunna få bättre erfarenhet och då önska, att en förändring blifvit vidtagen.

En bland hufvudorsakerna till den af Riksdagen erkända och positivt angifna osäkerheten i nämnda afseende ligger däri, att afgörandet af besvärsmålen anförtrotts åt Konungens förtroendemän. Det uttalades också bestämdt af Riksdagen 1903, att Konungens förtroendemän icke böra hafva inflytande på de administrativa målen. Hos Konungens befallningshafvande hafva de emellertid icke blott inflytande, utan afgörande i dessa mål. Och detta afgörande ligger dessutom i endast en enda sådan persons hand. Detta kan man icke resonera bort. Man säger, att det är landssekreteraren, som kontraherar o. s. v., men lagen föreskrifver tydligt, att det är landshöfdingen, som *afgör* saken.

Att afgörandet äfven af dessa rättstvister bör befrias från be- roendet af såväl regenten som representationen, därom vittna ordnan- det af alla domarefunktioner i de moderna samhällena, regerings- formens 36 § och sist, men icke minst hvarje sundt tänkande män- niskas rättsbegrepp, hvilket sista moment nog inverkade mest på Riksdagens beslut år 1903 och, jag hoppas det, kommer att vara bestämmande för beslutet äfven i dag.

Ja, men, säger någon, du önskar ju afskaffa landshöfdingarna. Jag svarar: i afseende å dessa personer har jag ingen annan önskan än den, som Riksdagen själf uttalade 1903, och som jag här har åberopat, nämligen att Konungens förtroendemän icke skola hafva afgörande inflytande på de administrativa besvärsmålen. Det är detta, som Riksdagen själf uttalat, och det är ingenting annat, som jag velat. Om det nu skulle vara så, att landshöfdingarna till äfventyrs icke kunna hafva med dessa mål att göra, så rår jag icke för detta.

Huru saken skall realiseras tillkommer icke mig att angifva. Att nuvarande landshöfdingeämbeten förtjäna större förtroende än i genomsnitt landshöfdingeinstitutionen, det är min öfvertygelse. Att landshöfdingarna blefve på förslag af respektive landsting tillsatta i samma ordning som borgmästare i stad, synes mig vara ett sätt. Att konungamakten i landshöfdingen neutraliserades genom ett kraf- tigt lekmanneelement, vore ej heller otänkbart. Måhända skulle man finna lämpligt sammanslå flera mindre län med vederbörlig inspektion. Men, som sagdt, om detta tillkommer icke mig att orda. Min afsikt i detta afseende är endast att framkasta några tankar, som i större eller mindre mån kunna vara möjliga att realisera.

Jag skall till sist beröra en sida af saken, som jag af lätt be- gripliga skäl ej vidrört i motionen. Jag anser nämligen, att det äfven ur social och politisk synpunkt vore synnerligen välbetänkt och nödvändigt att vidtaga reformer i afseende å landshöfdinge- institutionen. Af gammalt är landshöfdingen Konungens vicarius med bestämd rangplats före biskopar, regementschefer och andra ämbetsmän inom länet. Många af denna kammares ledamöter skulle bättre än jag kunna skildra, huru löjligt detta understundom tager sig ut. Gustaf IV i Karl XII:s kläder!

Men långt värre ter sig saken, då denne Konungens vicarius gör sin pondus gällande vid tillämpningen af allmänna förordningar och därvid suspenderar i stället för att rätta sig efter dessa. Jag rör mig här på ett område, som med hänsyn till grundlagens bud är så ömtåligt, att jag icke vågar säga ens allt, som jag vet vara sant. Men jag vet, att många af kammarens ledamöter känna till samma eller liknande förhållanden, och det må vara tillräckligt att beträffande desamma adressera sig till deras egen erfarenhet.

Jag skall emellertid anföra exempel på huru deras pondus kan brukas och missbrukas i såväl ett som annat afseende. För någon tid sedan kom en deputation till en af våra landshöfdingar — det var i västra Sverige. Denna deputation ville samtala med landshöfdingen i en sak, som mycket bekymrade medlemmarna. De hade också med sig en petition, som de framlämnade. Landshöfdingen tog emot dem mycket välvilligt, bad dem sitta ned, satte sig in i saken och lofvade efter åtskilligt samspråk att göra sitt allra bästa — när det kom till kritan, *gjorde* han det också — för att realisera deras önsknings. Det är klart, att allmogemännen under sådana förhållanden gingo hem och välsignade både Konung och landshöfding.

Men så ett annat exempel litet högre upp i Sverige. Där kom också en deputation med en petition i samma eller liknande anläggning till landshöfdingen. Men denne sade helt tvärt: Hvad skall jag med denna petition att göra? Hos Konungens befallningshafvande tages icke emot annat än ordentliga handlingar. Jag frågar nu: hvilken af dessa två landshöfdingar har bäst befordrat laglydnaden, kärleken till Konung och fädernesland samt aktningen för lagen? Man säger: Det var den förste. Ja, och jag vill tillägga, att den siste aldrig bort bekläda en landshöfdingestol och hade nog ej heller så gjort, om tillsättandet af dylika platser skedde efter förnuftigare grundsatser än hvad nu är fallet.

Det må ursäktas mig, om jag — i anledning just af några landshöfdingeutnämningar — säger, att man kommit in på ett regemente, som man på sista tiden i några fall och icke så utan skäl kallat regemente à la Bobrikoff. Ofta har den utnämnde hofmannen, militären etc. anlitats å en högre post å ett annat område, men befunnits oanvändbar, och man måste därför gifva honom »län», som det hette förr i världen, nu kallar man det ett landshöfdingebete. Jag känner till ett sådant fall. En högt uppsatt man — militär förstås — blef utnämnd till landshöfding i ett län med mycket lojal befolkning. Landssekreteraren i detta län var mycket skicklig och åtnjöt en aktning som få. Residensstadens befolkning var äfven mycket fredlig. Det gick också bra till en början, men så kom ett mot det allmännas intresse stridande bolagsintresse att göra sig gällande. Saken kom under länsstyrelsens pröfning, därvid landssekreteraren ställde sig på allmänhetens och landshöfdingen på bolagets sida. Bolaget vann naturligtvis genom landshöfdingens personliga tillhjälp — en lämplig kontrasignant anskaffades naturligtvis, ty sådana stå ju alltid till att få. Emellertid uppväckte den om-

Om revision af talade händelsen liflig rörelse såväl i provinsstaden som trakten landshöfdingens däromkring.

(Forts.)

Jag vill ock omnämna ett annat fall. Magistraten i en stad hade ingått till stadsfullmäktige därstädes med ett förslag, att försäljning af brännvin icke skulle få äga rum i staden på julafton, påskafton och pingstafton. Landsbygdens befolkning intresserade sig också för denna fråga. och en rörelse sattes i gång för befrämjande af nykterhetssträfvandena. Stadsfullmäktige biföllo magistratens förslag, men när ärendet kom till landshöfdingen, beslöt han, att folket i staden och på landet skulle hafva sitt brännvin både julafton, påskafton och pingstafton, och detta i trots af att stadens representativa myndigheter och den allmänna opinionen såväl i staden som på landet ställt sig däremot. Jag vågar säga, att landshöfdingen stod tämligen ensam i detta fall. Ärendet gick till Kungl. Maj:t, som emellertid förklarade, att landshöfdingen enligt gällande lag haft full rätt att handla så som han gjort. Och så mycket förstod nog litet hvar. Men landshöfdingen hade ock haft befogenhet att handla på motsatt sätt, ty brännvinsförsäljningsförordningen lämnar i detta hänseende vederbörande handlingsfrihet. Emellertid skulle kommunalstämmornas på landet vågade instämmande i stadens nykterhetsvänliga opinion äfven få sin beskärda del. Från landshöfdingen utgick en till alla kommunalstämmor i länet ställd, i alla afseenden egendomlig skrifvelse, som innehöll, bland annat — en erinran till kommunerna, att till kommunalstämmas handläggning hörde enligt lag endast frågor rörande kommunens *egna* ordnings- och hushållsangelägenheter, och detta ord »egna» stod med en väldig kursiverad stil. Under sådana förhållanden är det naturligt, att om lugnet bibehåller sig på en ort, så beror detta icke på den person, som handhafver ordningen, utan på den lojala befolkningen, som förhåller sig lugnt och stilla i trots af landshöfdingens tilltag.

Det nu anförda visar, att jag äfven från dessa synpunkter har full befogenhet att yrka bifall till min motion, på det att något måtte göras. Det var naturligtvis herr Ohlssons mening i sitt anförande att sätta mig på det hala, så att jag icke skulle kunna göra något yrkande alls och i värsta fall helt småaktigt yrka bifall till utskottets hemställan bara för att vinna en så kallad seger. »Af sig själf känner man andra.» Det betyder icke så mycket, herr Ohlsson, om jag vinner en seger eller lider ett nederlag, hufvudsaken är att vinna seger i sinnena, och den skall — lita på det — i sinom tid vinnas. Det är klart, att, när jag verkligen vill åstadkomma något och icke har utsikt att vinna bifall till min motion, jag måste yrka bifall till utskottets hemställan. Jag resonerar nämligen så, att om Kungl. Maj:t börjar taga denna fråga under allvarlig behandling, skola så många sidor däraf framträda, att man icke kan hålla sig tillbaka, förrän man åstadkommit något, som är en effektiv förbättring. För öfrigt är det ju meningen, att frågan skall ånyo föreläggas Riksdagen för att få en behöflig granskning.

Herr Ohlsson yttrade, att det är så bra nu för tiden. »Vi hafva», sade han, »så präktiga landshöfdingar, allesamman äro prak-

tiska karlar». Detsamma säga också reservanterna. Jag har med anledning häraf gått igenom landshöfdingeutnämningarna på de sista åren och därvid funnit, att i allmänhet tagas till landshöfdingar personer ur militär- och hofstaterna. Och jag tors visst icke påstå, att dessa äro praktiska karlar på landshöfdingedomareplatser. Och på tal om att taga »praktiska» män, vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att därmed ofta förhåller sig så, att sådana landshöfdingar ofta tagas inom de län, där de äga mycket stora enskilda intressen. Under sådana förhållanden kan det därför också ofta nog icke vara så roligt att söka sin rätt hos en sådan länets höfding. Jag vill icke och får icke enligt grundlagens bud tala om hvad jag själf erfarit hos Konungens befallningshafvande, men jag försäkrar, att mitt hufvud är icke tomt på erfarenheter i detta hänseende. Och på en landshöfdingestol icke långt härifrån sitter en man, som, efter hvad jag hört, i närvarande ögonblick har en god ministerlön såsom arfvode för det han är ordförande i ett bolag. Jag vill verkligen icke komma i konflikt med det bolagets intressen inom länet, det kunde då lätt gå på tok med mina egna intressen.

Alltnog och med syn på sakens allvar och icke nödvändigtvis för att vinna en »seger», tar jag mig friheten att instämma i utskottets hemställan.

Herr Larsson i Lund: Jag finner det helt naturligt, att kammaren så här vid slutet af ett ansträngande plenum kan finna det uppriskande med ett lättare divertissement, men jag kan icke annat än beklaga, att motionären själf velat göra ett förslag, som dock torde vara af mycket allvarlig innebörd, till föremål för skämt. Jag kan nämligen icke annorlunda uppfatta hans uppträdande. Skulle nu det förslag, som utskottet med anledning af motionen framställt, i afton falla, så antager jag, att motionären har att bära ansvaret därför. Jag tror det vara skäl erinra kammaren om, att det verkligen är en allvarlig fråga, och i sammanhang därmed äfven erinra om den stämning — helt annorlunda än den nu i kammaren rådande — som hvilade öfver kammaren, då vid sistlidet års riksdag en med denna fråga mycket närbesläktad var före. Äfven den frågan gällde revision af landshöfdingeinstruktionen, men endast en viss paragraf däraf. Förslagsställaren — en af denna kammares högt uppburna ledamöter — lade kammaren på hjärtat, att han kunde finna sig i den begränsning, som utskottet gifvit frågan, därför att, om en enda paragraf i landshöfdingeinstruktionen blefve föremål för en revision, detta ovillkorligen skulle föra med sig en fullständig revision af landshöfdingeinstruktionen i dess helhet.

Nu är det af motionären föreslaget en allmän revision af landshöfdingeinstruktionen. Reservanterna ha erkänt, att denna ett halft århundrade gamla landshöfdingeinstruktion behöfver underkastas revision. Den ärade talaren på hallandsbänken, som började med att införa diskussionen på det skämtsamma planet, erkände äfven, att samma instruktion behöfde revideras. Jag hemställer, om icke det vore skäl att, med bortseende af hvad som vid sidan af saken här

*Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)*

*Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.*
(Forts.)

förekommit, kammaren ville taga i allvarligt öfvervägande, om icke verkligen det förslag, som är af motionären väckt, kunde i den form, som det af utskottet är tillstyrkt, vara förtjänt af kammarens bifall.

Om herrarne i den brådska, som nu rådt, möjligen gjort sig besvär att något närmare studera den fråga, som det här gäller, så skulle herrarne däraf kunna finna, att det är mot en punkt af principiell betydelse, som utskottet här vänder sig, den nämligen att beslutanderätten i länsstyrelserna lagligen ligger i en enda persons hand. Detta förhållande, jämfördt med de maktpåliggande uppgifter, som tillkomma länsstyrelserna, den skyldighet att skipa lag och rätt, som tillkommer dem, — en lagskipning, som på det djupaste ingriper i många viktiga förhållanden, däraf enskildas rätt och allmän säkerhet är beroende — gör, att man väl bör erkänna, att de former, som äro föreskrifna för utöfvande af länsstyrelsernas beslutanderätt, lämna mycket öfrigt att önska.

Här framställdes under fjolårets diskussion exempel, som i och för sig voro mycket talande, och jag vill ej upprepa dem nu. Jag vill ej heller längre taga kammarens tid i anspråk, men jag anser, att ämnets vikt verkligen kräfver, att öfverläggningen återföres från skämtlynne till allvar. För öfrigt ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Olofsson: Jag skall ej upptaga kammarens tid länge, fastän det vore mycket att säga i anledning af motionärens anförande; men det är kanske ej mycket skäl att bemöta en sådan talare som han. Jag skall dock bemöta någon del af hvad han sade.

Han beskyllde oss reservanter för att ej i detta fall haft erfarenhet nog att kunna gå motionen till mötes. Ja, jag erkänner, att jag icke har så stor erfarenhet som motionären tycks ha. Jag har verkligen ingen erfarenhet om nödvändigheten af en så genomgripande omdaning af länsstyrelserna. Ty de mål, som dessa hufvudsakligen ha att behandla, äro väl dock mestadels fattigvårdsmål, som röra kommunernas mellanhafvanden och icke så mycket de enskilde individerna. Jag vet icke — åtminstone icke från den ort jag tillhör — att man hör några särskilda klagomål öfver, att icke de målen blifvit behandlade på ett förnuftigt och riktigt sätt; och för öfrigt har man ju den utvägen att gå till kammarrätten, om man är missnöjd med Konungens befallningshafvandes utslag. Jag tror för öfrigt, att man gjort denna fråga mycket större än hvad den egentligen är.

Nu sade den siste talaren, att äfven reservanterna erkänt, att en revision af landshöfdinginstruktionen är nödvändig. Ja, det är den till vissa delar, men icke i hvad det gäller just denna punkt, som man nu vill åt, nämligen den domsrätt, som Konungens befallningshafvande nu har. Jag vill påpeka, hvad vi sagt i reservationen, nämligen att, om vi nu skulle komma därhän, att man sidoordnade landssekreteraren och landskamreraren med landshöfdingen, det skulle kunna hända, att vid tjänstledighet för en af dessa det skulle komma en länsbokhållare eller en länsnotarie att sitta som medlem af läns-

styrelsen. Då skulle äfven dessa tjänstemän stå gentemot landshöfdingen, och han skulle krypa äfven för de herrarne; eller å andra sidan är det möjligt, att dessa herrar gentemot landshöfdingen kunna i sådant fall bli nog själfständiga? Jag tror ej, att utskottets förslag kan vara riktigt.

Jag är dessutom rädd för, att man i alla fall, huru man än ställer det, glider ut mot att få särskilda domstolar med nämnder och hvarjehanda såsom motionären talat om. Jag tror icke alls, att det finnes något behof af dylikt. Ty det är icke mål af så stor vikt, som förekomma i länsstyrelserna, att det kräfvades något sådant.

Jag kan säga gentemot motionären, att jag brister i kännedomen om behöfligheten af en dylik förändring. Men motionären torde nog hafva mera kännedom härom än jag, ty enligt tidningarna hade han vid tiden för sitt riksdagsmannaval åtskilligt att göra med länsstyrelsen inom Jönköpings län, där han före valet var skrifven i tre särskilda valdistrikt. Men jag för min del har ej haft liknande erfarenhet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! För min del tror jag nog, att en revision af landshöfdinginstruktionen förr eller senare kommer att blifva nödvändig. Men frågan föreligger dock nu i sådant läge, att jag för min del tror, att kammaren icke har något annat att göra än att afslå utskottets hemställan. Men det är med anledning däraf, som jag begärt ordet, ty då skulle det kunna tyckas ligga närmast till hands, att kammaren skulle bifalla reservanternas förslag. Det kan jag för min del icke vara med om, ty reservanterna ha gjort ett uttalande, som jag hoppas att denna kammare på inga villkor vill göra till sitt. Reservanterna tyckas vilja bevara lekmannelementet inom denna domstol, om jag så får säga, men det lekmannelementet vilja de ha i en person, som utnämnes af Kungl. Maj:t. Därigenom förlorar ju den personen helt och hållet karaktären af att vara lekman, och jag hoppas, att denna kammare icke vill göra detta uttalande till sitt.

Det är blott detta jag velat säga, och det är med anledning däraf som jag anhåller, herr talman, att få yrka afslag å såväl utskottets hemställan och motionärens förslag som ock i all synnerhet å reservationen.

Herr Räf: Först får jag uppriktigt beklaga, ifall mitt uttalande här skulle uppfattats som ett skämt. Jag ber dock få tacka talaren på lundabänken, då han erkände, att ifall skämt införts i *saken*, har det dock först kommit från halmstadsbänken. Om jag tilläfventyrs i mitt svar på den åsyftade talarens anförande råkat uttala mig något skämtsamt, beklagar jag det lifligt. En annan sak är, ifall något dylikt framkommit i den riktningen i ordvändningarne eller så. Visst är, att jag icke skämtat i denna *sak*. Därtill äger jag alltför stor erfarenhet.

Gentemot den af reservanterna, som sist hade ordet, ber jag

Om revision af
landshöfding-
instruktionen.
(Forts.)

Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)

att få säga, att det icke blott är i fattigvårdsmål som landshöfdingarne ha afgörandet. Reservanten sade här, att Räf nyligen vid sitt val till riksdagsman varit illa utsatt för landshöfdingen. Reservanten afsåg väl därmed att framkalla något slags antipati mot mitt förslag. Jag ber dock härvidlag att få säga, att just i detta yttrande ligger, att något hvar, då han skall väljas till riksdagsman, kan komma illa ut för vederbörande landshöfding i denna vår viktigaste sak, nämligen politisk valbarhet och valrätt.

Jag vill icke framhålla hur det kan gå till i dylika fall, ty det blir måhända alltför omedelbara anspelningar. Jag vill endast konstatera, att man kan råka illa ut äfven i sådana viktiga angelägenheter. Nu svarar man mig, att man ju i så fall kan gå till Kungl. Maj:t. Häremot invänder jag: då kan man lika gärna säga, att det icke är så kinkigt huru det är beställt i häradsrätten, blott man är säker på att få sin rätt i hofrätten. Det är likväl klart, att man öfverallt vill söka ernå största möjliga trygghet, när det gäller att erhålla rätt.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på att det skulle ställa sig högst egendomligt, om Riksdagen i år, då det fattats beslut i föl i liknande riktning som den af mig afsedda, såväl i afseende å regeringsrätt som ock i afseende å landshöfdinginstruktionen — om Riksdagen i år, säger jag, skulle principiellt afstå från båda dessa beslut. I afseende å instruktionen för Konungens befallningshafvande beslöts, såsom herrarne torde erinra sig, en revision af 10 §; och jag beklagar på det allra lifligaste, att motionären därom icke är här i afton. Om han det hade varit, vet jag af hans yttrande till mig, att han på det lifligaste skulle kommit att understödja min motion eller åtminstone, som han sade, utskottets framställning, därför att det vore det enda, som hade bestämd utsikt att vinna Andra Kammarens bifall i afton. Jag beklagar emellertid nu som sagdt att han icke är här, ty han hade kommit att framdraga långt kraftigare skildringar i saken än hvad här varit före i afton.

Det enda jag nu har att göra är att be att få ansluta mig till och instämma i utskottets hemställan.

Herr Olofsson: Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord med anledning af herr Daniel Perssons yttrande.

Det är svårt för mig att förstå hvad han menade, men han tycktes hängde sig på orden i reservationen: »att dessa förtroendeposter framdeles mer än hittills komme att besättas med praktiska män». Jag vet nu icke, om man kan tolka det så som herr Persson. Jag trodde icke, att herr Persson skulle vara emot ett förslag att få praktiska landshöfdingar; det kan han väl icke ha någonting emot. Tvärtom brukar han tidt och ofta framhålla, att man skall ha bondförstånd och vara praktisk, o. s. v.

För öfrigt riktar sig dessa ord i reservationen egentligen mot det provisorium, som utskottet föreslår.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Den siste talaren började sitt anförande med att erkänna, att han icke förstod mig. Ja, det märktes granneliga af hela hans anförande! Jag ber nu att få läsa upp några rader ur reservationen — de rader nämligen, hvilka jag åsyftade. De lyda:

»Genom samma förslag skulle uppenbarligen motionärens tydligen uttalade önskan om ett lekmannelementets inflytande gentemot den rent juridiska uppfattningen icke tillgodoses, då däremot nu ett sådant tillgodoseende icke är uteslutet i det landshöfdingen icke behöfver vara jurist och i många fall icke är det.» Det var den fördel, som reservanterna framhållit, att landshöfdingen icke är jurist. Det var således där man ville söka lekmannelementet — i den person, som Kungl. Maj:t utnämnt. Jo, det skulle just bli ett demokratiskt lekmannelement!

Herr Österberg: Herr Daniel Persson vrider till detta tämligen behändigt, men jag ber att få påpeka, att rätta förhållandet är något helt annat. Utskottet föreslår som bekant en revision af den nuvarande landshöfdinginstruktionen, men det talar icke om att landshöfdinginstitutionen såsom sådan skall afskaffas. Det är på denna botten vi röra oss. Motionären har funnit hvad han önskar, nämligen ett lekmannelement. Men såsom förhållandet för närvarande är, kan man ofta nog just i landshöfdingen finna en representant för lekmannelementet gentemot de två juridiskt bildade personer, landssekreteraren och landskamreraren, som däremot enligt motionärens förslag i verkligheten skulle komma att blifva de afgörande. Således kan jag icke finna annat, än reservanterna resonerat så, att kammaren härvidlag mycket väl skall kunna följa dem.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja godkänt. Emellertid begärdes votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och de i ämnet väckta motionerna.

*Om revision af
landshöfdinge-
instruktionen.
(Forts.)*

Voteringen utföll med 49 ja, men 67 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 8.

Föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 202, innefattande inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i dess denna dag fattade beslut att hänvisa Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrad lydelse af 8 och 22 §§ i Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 till Riksdagens särskilda utskott n:o 2; och beslöt Andra Kammaren att antaga berörda inbjudning.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:
statsutskottets utlåtanden och memorial:
n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret;
n:o 81, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;
n:o 82, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och
n:o 83, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtids-tillägg för år 1905 åt en del tjänstemän och betjante m. m.; samt lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att arbetstagares egna tillskott till under arbetsgifvarens förvaltning stående sjuk-, begravnings- och pensionskassor måtte i händelse af arbetsgifvarens konkurs betryggas såsom arbetstagarnes egendom.

§ 11.

Herr *G. Lindgren* i Islingby aflämnade en af honom och herr *C. P. Jansson* i Edsbäcken undertecknad motion, n:o 278, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af vin och maldrycker.

Denna motion bordlades på begäran.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>J. Olsson</i> i Stockholm	under	4	dag. fr. o. m. den	12	april,
» <i>K. H. Bergendahl</i>	»	6	»	»	»
» <i>E. Nilsson</i> i Kattleberg	»	14	»	»	»
» <i>H. Eriksson</i> i Elgered	»	14	»	»	» och
» <i>A. E. Lindvall</i>	»	5	»	»	» .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,2 på natten.

In fidem
Herman Palmgren.

Tisdagen den 11 april.

Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande april.

§ 2.

Herr talmannen yttrade: Jag ber att få meddela, att vid i dag inom talmanskonferensen hållen öfverläggning angående riksdagsarbetet under den närmaste tiden har beslutats, att arbetsplena skola hållas i morgon och om fredag, samt möjligen om lördag, ifall det visar sig behof af plenum under denna dag. Därefter kommer intet arbetsplenum att hållas förrän torsdagen efter påsk, det vill säga den 27 april, då gemensamma voteringar äga rum öfver till dess godkända voteringspropositioner, hvarjämte då några andra ärenden möjligen komma att afgöras.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Vidare öfverlämnades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

angående ökning af lånefonden för rederinäringens understöjande;
angående godkännande af uppgjortt förslag i fråga om uppförande vid Vänersborgs hospital och asyl för Alfsborgs läns räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka;

angående ändrad lydelse af § 13 i förnyade nådiga aflöningsreglementet för tjänstemän och betjänte vid statens järnvägar den 3 maj 1901;

angående inköp för telegrafverkets behof af vissa fastigheter;
angående pension åt biträdande läkaren vid Stockholms hospital E. L. Fagergrens änka Sofia Charlotta Augusta Fagergren, född Lindblom, samt uppsyningsmannen vid Vadstena hospital och asyl P. A. Hvarfners änka Augusta Josefina Hvarfner, född Svensson; och

angående nytt öfningsfält för arméns i Stockholm eller dess närhet förlagda trupper samt försäljning af två områden af Norra Djurgården.

Till Riksdagens särskilda utskott n:o 2 hänvisades slutligen Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 8 och 28 §§ uti Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

§ 4.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades herr *J. Forsells m. fl.* motion, n:o 277, till statsutskottet samt herrar *G. Lindgrens* i Islingby och *C. P. Janssons* i Edsbäcken motion, n:o 278, till Riksdagens särskilda utskott n:o 2.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 6, 81, 82 och 83 samt lagutskottets utlåtande n:o 49.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 10, angående anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare;

bankoutskottets memorial n:o 9, i fråga om ändringar i bankoreglementet samt i aflöningsstaten för riksbanken;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om köp och byte af lös egendom, lag om ändrad lydelse af 166 § sjölagen, lag om ändring i vissa delar af 9 kap. handelsbalken och lag om ändrad lydelse af 38 § utsökningslagen;

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskild sammansättning af vissa rådstufvurätter vid behandling af handelsmål; och

n:o 52, i anledning af väckt motion angående ändring af 12 § förordningen om kommunalstyrelse i stad och 12 § förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm;

särskilda utskottets n:o 1 memorial, n:o 3, i anledning af återremiss från Första Kammaren af 57 §, 60 § andra och tredje styckena samt 62 och 63 §§ af det vid utskottets utlåtande n:o 1 fogade förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående den enskilda och kommunala sjuksjukvårdens förbättrande.

§ 8.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *C. A. Lindhagen*, n:o 279, innefattande tillägg till motionen n:o 164, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående beredande af fast anställning åt personer, som hos statens ämbetsverk äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifögöromål m. m.;

herr *E. G. Åkerlind m. fl.*, n:o 280, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af vin och maldrycker; och

herr *O. G. Erikson* i Öfre Odensvi, n:o 281, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af vin och maldrycker.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>J. Sjöberg</i>	under 8 dagar fr. o. m. d. 15 april,
» <i>C. G. Johansson</i> i Aflösa	» 7 » » » » 13 »
» <i>C. J. Öberg</i>	» 10 » » » » 12 »
» <i>E. G. H. Åkerlund</i>	» 12 april
» <i>J. G. Hazén</i>	» 14 dagar » » » » 13 »
» <i>M. Andersson</i> i Löfhult	» 12 » » » » 15 »
» <i>J. Andersson</i> i Baggböle	» 12 » » » » 12 »
» <i>C. Sandquist</i>	» 12 » » » » 15 » och
» <i>E. Räf</i>	» 8 » » » » 13 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,50 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.